

Uvodnik

S kojim se izazovima nose organizacije civilnoga društva?

/Kumi Naidoo/

Koliko je zdrav vaš sektor civilnoga društva?

/Lester M. Salamon/

Može li CIVICUS-ov indeks civilnoga društva u Hrvatskoj pridonijeti njegovom razvoju?

/prof. dr. Gojko Bežovan/

Volonterska akcija na Štedrici

Aktivno građanstvo

/dr.sc. Mirjana Krizmanić/

Financijske potpore kao investicije u društvene promjene

/Marija Boltek/

Europske integracije

Društvena odgovornost poduzeća u Hrvatskoj

/Aida Bagić i Marina Škrabalo/

Splitski amarcord

Zašto Linux?

/Marcell Mars/

Pitate? Odgovaramo.

/Veronika Borčić/

Novosti u izdavaštvu

Sa svih strana

Makrobiotičke slastice na blagdanskome jelovniku

/Zlata Nanić/

Uvodnik

Poštovane čitateljice i poštovani čitatelji,

pred Vama je prvi broj stručno-popularnog časopisa *Civilnodruštvo.hr* u izdanju Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva koji ima za cilj informirati o civilnom društvu, educirati organizacije civilnoga društva, promicati vrijednosti na kojima se temelji civilno društvo te otvarati prostor za razgovor, tumačenje i/ili problematiziranje raznih tema vezanih uz razvoj civilnoga društva u Hrvatskoj, ali i u širem, međunarodnom kontekstu. Svaki broj časopisa bit će posvećen jednoj središnjoj temi kao što je: civilno društvo u ovom prvoj broju, zatim volonterstvo, društvena odgovornost poslovnog sektora, filantropija, socijalno poduzetništvo, zaklade lokalnih zajednica, Europska unija i civilno društvo, socijalni kapital, porezni sustav kao poticaj za razvoj kulture davanja i tome slično.

Civilnodruštvo.hr je dvojezični dvomjesečnik kojeg izdajemo u elektroničkom obliku na internet portalu <http://www.civilnodrustvo.hr/> i kao tiskovinu koja će biti dostupna isključivo u pretplati.

Časopis će u stručnom dijelu, između ostalog, nuditi i pravne te financijske savjete za neprofitne organizacije kao i mogućnost razmjene dobre prakse u suradnji organizacija civilnoga društva sa javnim sektorom i poslovnim sektorom kroz razvoj međusektorske suradnje i društvene odgovornosti poduzeća u Hrvatskoj.

Za godišnju pretplatu od 300,00 kuna pretplatnici će pored šest informativnih, aktualnih i stručnih brojeva časopisa dobiti i pravo na besplatno pohađanje dva edukacijska modula u organizaciji Nacionalne zaklade te ostvariti dodatne pogodnosti i nagrade. Na taj način pretplata je ujedno i investicija u edukaciju koja će Vam omogućiti stjecanje novih znanja i/ili usavršavanje.

Zahvaljujući suradnji s Međunarodnim centrom za neprofitno pravo (ICNL – International Centre for Not-for-Profit Law) iz Budimpešte i financijskoj potpori USAID-a, u ovom broju poklanjamo Vam CD-Rom s najvažnijim publikacijama vezanim uz djelovanje i potporu neprofitnom sektoru u Republici Hrvatskoj.

Svjesni da ovako važan i sveobuhvatan časopis neće biti moguće uređivati bez povratnih informacija naših pretplatnika i šire zainteresirane javnosti, pozivamo Vas da nam se sa svojim prijedlozima i komentarima javite na info@zaklada.civilnodrustvo.hr

Ugodno Vam čitanje,

Cvjetana Plavša-Matić

S kojim se izazovima nose organizacije civilnoga društva?*

DESET IZAZOVA ZA ORGANIZACIJE CIVILNOGA DRUŠTVA

Autor: Kumi Naidoo**

Jedna je od glavnih uloga nevladinih organizacija dati pravo glasa onim ljudima koji su u većini slučajeva lišeni mogućnosti da ih se čuje u društvu ili da utječu na javne odluke. U desetljećima koja dolaze bilo bi sjajno kad bi se čovječanstvo ocjenjivalo ne na temelju uspjeha onih koji su uspješni i moćni, nego na temelju postignuća i položaja onih koji su najranjiviji.

* Prenosimo najvažnije dijelove govora održanog na konferenciji NGO-a Estonije u Tallinnu 2001.

**Glavni tajnik i izvršni dužnosnik (CEO), CIVICUS: Svjetski savez za sudjelovanje građana (World Alliance for Citizen Participation)

Kada govorimo o civilnom društvu i globalnim izazovima koji stoje pred civilnim društvom, želio bih izdvojiti deset izazova s kojima se trebaju nositi i organizacije civilnoga društva i njihovi članovi. Prvih pet izazova naši su unutarnji izazovi, a drugih je pet neovisno o našim svakodnevnim djelatnostima.

1. Definicija

Prvi izazov je izazov definicije. Tko smo mi, koje su naše vrijednosti, koga predstavljamo? Danas gotovo da nema govora predsjednika Svjetske banke ili glavnog tajnika Ujedinjenih naroda u kome se uzastopno ne spominje civilno društvo. Ako utipkamo riječi "civilno društvo" na tražilici Interneta, dobit ćemo na stotine referencija. Mogli bismo ustvrditi kako politički i društveni vođe prepoznaju ulogu građana i nevladinih organizacija u oblikovanju politika. S druge pak strane, čini se kako se ovaj termin poprilično često upotrebljava bez razumijevanja stvarnog značenja njegove prave definicije.

Jasno je kako je jedna od najvećih vrijednosti civilnog društva pojam raznolikosti i pravičnosti ... Kad se taj izraz koristi naizmjenično s izrazom nevladine organizacije, tada organizacije civilnoga društva mogu, po definiciji, uključivati i "ne-civilne" članove. Ku Klux Klan je klasičan primjer, jer se radi o nevladinoj organizaciji koja je demokratska i osniva se na članstvu. Je li Ku Klux Klan dio civilnoga društva? Potrebno je razlikovati organizacije koje su jednostavno "nevladine" i čitav niz institucija koje su osnovali građani kako bi promovirali opće dobro.

Jedan je od načina definiranja organizacija civilnoga društva da za te organizacije Opća deklaracija o ljudskim pravima treba predstavljati barem osnovni okvir definicije. Izazov je, dakle, prepoznati ulogu koju civilno društvo ima u razvitku, te pojasniti, bez isključivosti, koje organizacije same sebe isključuju iz obitelji civilnoga društva time što zagovaraju vjersku nesnošljivost, rasizam ili seksizam.

Drugo je pitanje vezano uz definiciju, do koje mjere javne institucije i poslovni subjekti pripadaju civilnome društvu. O tome možemo raspravljati, ali kao građanin, Bill Gates, na

primjer, ima jednako pravo sudjelovati u društvu kao i vodeći ljudi i volonteri iz neprofitnog sektora.

2. Suradnja

Drugi je izazov unutarnji izazov unutar organizacija civilnoga društva. To je izazov suradnje i usklađivanja. Često okrivljujemo vlade zbog toga što nisu otvorene. Vladine agencije međusobno ne komuniciraju, ne usklađuju svoje aktivnosti te tako često uzrokuju pogrešno korištenje sredstava i resursa.

Ovo govorim na samokritičan način. Naime, dok sam radio u obrazovanju odraslih, nisam svjesno razmišljao o tome da trebam otići razgovarati s ljudima koji rade u području HIV/AIDS-a i to zato što je činjenica da jedni drugima možemo pomoći ne stvarajući si međusobno nikakve troškove. Uključivanjem sadržaja HIV/SIDA u nastavni plan organizacija za obrazovanje odraslih, pomagali bismo im prenijeti njihove poruke, a istovremeno bismo dobivali aktivnije i zainteresiranije učenike jer bismo govorili o vrlo važnom životnom pitanju.

Čini se kao da se nalazimo između dvije vatre. S jedne strane, moramo raditi s našim ciljanim grupama i misijom. Međutim, s druge pak strane, jasno je da što više radimo zajedno, učinkovitiji smo i postižemo bolje rezultate. Stoga su izuzetno važne nacionalne konferencije i sastanci jer pružaju mogućnost da ljudi iz različitih područja života zajedno rade i surađuju.

3. Partnerstvo s vladinim i privatnim sektorom

Prije dvadeset godina organizacije su osnivane kako bi se suprotstavljale vladi, a naziv koji se koristio nije bio nevladine organizacije (NGO), nego antivladine (ANGO) organizacije. Danas je posve jasno da sama vlada, sami poslovni subjekti ili same organizacije civilnoga društva nisu sposobne nositi se sa svim izazovima s kojima se suočava čovječanstvo. Ako ne pronađemo kreativne nove načine kako upregnuti napore svih triju sektora da bismo se nosili s izazovima s kojima je čovječanstvo suočeno, nećemo ni izdaleka postići učinak koji trebamo postići.

Moramo učiti i stjecati vještine kako međusobno djelovati s vladinim službenicima i političarima.

Iako su vlade uglavnom zadovoljne uslugama koje pružaju nevladine organizacije, bilo da se radi o pučkoj kuhinji ili socijalnoj skrbi, nisu baš voljne priznati i uzeti u obzir sposobnost i stručnost organizacija civilnoga društva u izradi pregleda i nacрта politika. Zaboravljaju da nevladine organizacije, u pravilu, najbolje znaju stvarne potrebe i zahtjeve svojih ciljanih grupa. Širenje HIV-a/SIDA-e savršen je primjer kako su vlade zanemarile stručna mišljenja koja su nudile nevladine organizacije što je dovelo do katastrofe u najvećem dijelu svijeta. No, naučit će, u protivnom, izgubit će vjerodostojnost, i konačno, i svoje biračko tijelo.

4. Rušenje prepreka

Sasvim je sigurno kako se ovaj izazov pojavio nakon 11. rujna. Do koje mjere mogu nereligijske organizacije razgovarati s organizacijama koje se temelje na religiji?

U sektoru nevladinih organizacija postoji mnogo ljudi visoke razine duhovnosti. Oni vole

ljude, spremni su se žrtvovati, ali nisu religiozni u ritualnom smislu. Nemaju na sebi žig, ne idu u crkvu, džamiju ili sinagogu. Zato su se u svom svakodnevnom radu držali podalje od organizacija temeljenih na vjeri. Ali mogu vam reći kako sam u svakoj zemlji u kojoj sam bio, kad bih pogledao gdje žive siromašni i potrebiti, vidio kako je ponekad jedina dostupna infrastruktura, i u fizičkom i u društvenom smislu, ona koju pružaju vjerske organizacije. Stoga je jedan od izazova s kojim se suočavamo kad razmišljamo o civilnome društvu, kako pronaći, kad je to odgovarajuće, neke zajedničke točke u odnosu na koje možemo stvarno pogledati kako se nositi s nekima od izazova i srušiti te prepreke.

5. Odgovornost za polaganje računa

Godine 1975. direktor Zaklade Carnegie napisao je članak pod nazivom "Prebacivanje moći" u kojem je opisao promjene u stavovima ljudi prema državnom aparatu. Članak govori o tome kako vlade u usporedbi s nevladinim udrugama koje su puno utjecajnije u svojim izjavama i aktivnostima, gube kad se radi o učinku i sposobnostima. Takve se promjene događaju u gotovo svim zemljama, a nevladine su udruge postale uobičajen dio javnoga života i funkcioniranja društva.

Takav sve veći utjecaj popraćen je rastućom odgovornošću za polaganje računa. Bilo je više vodećih ljudi iz vlada koji su doveli u pitanje legitimitet uloge nevladinih organizacija u javnom životu općenito, a posebice u društvenom zagovaranju. Oni su tvrdili da, za razliku od izabranih vlada koje izvode svoj legitimitet iz biračkoga tijela, kao i vodećih poslovnih ljudi koji su barem odgovorni svojim dioničarima, osoblje nevladinih udruga najčešće samo sebe imenuje i samo sebe proglašava "dobrotvorima" koji ne odgovaraju nikome osim samima sebi. Kako bi se borili protiv ovakvog načina razmišljanja, postalo je potrebno da nevladine organizacije pokažu podršku koju im pruža javnost i da razviju nove mehanizme odgovornosti za polaganje računa koji će poboljšati transparentnost njihova rada. Nevladine organizacije trebaju biti sve etičnije i spremnije na suradnju. No pritom moramo održavati neposredne kontakte s onim ciljanim grupama i zajednicama kojima želimo služiti i koje želimo predstavljati.

Pojavio se i čitav niz pogrdnih kratica. Neke ću podijeliti s vama jer su, po mom mišljenju, donekle i zabavne. Postoji jedna grupa kratica pod nazivom GONGO-vi, a radi se o nevladinim organizacijama koje organizira vlada. To su nevladine organizacije osnovane kao fronta za određene interese u vladi. PONGO-vi su politički organizirane nevladine udruge. To su nevladine organizacije najčešće osnovane za "bivše" političare koji pokušavaju ostati na javnoj sceni. Postoje i DONGO-vi, a to su nevladine organizacije koje su osnovali donatori.

Osobno su mi najdraže slijedeće tri, a za jednu sam čuo tek nedavno. Na Srednjem istoku imaju nešto što se zove RONGO-vi. To su nevladine organizacije koje osnivaju članovi kraljevskih obitelji, kraljevići i kraljevine, ljudi unutar kraljevske infrastrukture na Srednjem istoku. Drugi su BRINGO-vi, nevladine organizacije s aktovkom. Tu se radilo o nekom entuzijastu koji hoda okolo s aktovkom u kojoj se nalazi prijedlog za dodjelu sredstava, nadajući se da će ga netko financirati. I kratica koja mi se, osobno, najviše sviđa, MONGO, ili moja vlastita nevladina organizacija.

Dakle, s obzirom na sve ovo, svi mi u volonterskom sektoru imamo obvezu pobrinuti se da potičemo, kao što se to već i događa u različitim dijelovima svijeta, donošenje etičkih

kodeksa, etičkih kodeksa ponašanja, itd., kako bismo osigurali da mi u neprofitnom sektoru sebi određujemo standarde i održavamo ih.

6. Obnašanje vlasti

Prvi vanjski izazov koji želim razmotriti, vezan je uz obnašanje vlasti. Nekada smo pod obnašanjem vlasti razumijevali ono što rade isključivo vlade.

Kako demokracija dolazi pod velik pritisak i napetost iz svih dijelova svijeta, moramo uvidjeti da pobjeda na izborima ne znači izdavanje bjanko čeka vladama da rade što žele tijekom svog mandata. Moramo primjenjivati načela aktivnog građanstva kako bismo oplemenili, njegovali, produbili i poboljšali naše demokratske institucije.

Koja je najvažnija stvar koju vlada radi jednom godišnje? Izrada godišnjeg proračuna, jer time najbolje pokazuje koliko, naprimjer, cijeni žene, djecu, obrazovanje, kulturu i sigurnost. U većini se zemalja pri donošenju proračuna ne traži mišljenje nevladinih organizacija. Nažalost, i mnogi zastupnici u parlamentu koji bi trebali štiti interese naroda, prvi puta vide proračun kad je već u postupku pred parlamentom. Suočeni smo s ozbiljnim izazovom kako ovaj proces promijeniti tako da postane proces sudjelovanja.

U većini zemalja postoji vrlo ograničeno povjerenje prema službenicima i političarima iz vlade. To potvrđuje nekoliko stvari: smanjenje broja birača i porast korupcije. Stoga je uloga nevladinih organizacija sve važnija.

Tijekom proteklih dvadeset godina drastično su se promijenili priroda, oblik i sadržaj obnašanja vlasti. Ukratko, više ne možemo prihvatiti da je djelatnost vladanja i djelatnost obnašanja vlasti isključivo djelatnost vlada, moramo shvatiti da zadatak upravljanja svjetskim okolišnim, društvenim, kulturnim i materijalnim resursima mora biti djelatnost koju dijele vlade i njihovi građani.

7. Globalizacija

Početak 1980-ih pojavio se jedan vrlo jednostavan ali evokativan slogan koji kaže: "Razmišljaj globalno, djeluj lokalno". To znači da kad radimo na jednom području ne smijemo zaboraviti kako na naša postignuća i rezultate utječu globalne promjene i trendovi, ali i da mi utječemo na njih.

Dakle, zamisao je ta možete razmišljati o pokretanju nekog pitanja okoliša ili zdravlja, ili određenu vrstu specifičnih pitanja kao što je, naprimjer, pitanje kopnenih mina. Ako mislite da to možete učiniti bez razumijevanja načina na koji djeluju globalni procesi i načina na koji je to pitanje s njima povezano, činite stratešku pogrešku.

Međutim, danas je stvarnost takva da postoji velik broj ljudi širom svijeta koji vrlo ozbiljno vjeruju da je globalizacija proizvela više gubitnika nego pobjednika. Ne smijemo zanemariti porast nejednakosti i siromaštva. Kako postići bolju ravnotežu? Nemojmo zaboraviti da je jedan od uzroka 11. rujna bio porast nejednakosti.

Kad bi se ovakav trend nesmanjeno nastavio, vjerujem da bismo doživjeli društvenu

katastrofu u kojoj bi socijalni problemi koje sada imamo, izgledali poput dječje igre.

Stvarno, struktura potrošnje koju trenutno imamo u svijetu, predstavlja nešto na što bi svaki građanin svijeta trebao prilično kritički gledati i razmišljati o tome je li to održivo za buduće generacije.

Kapitalizam je počeo živjeti svojim vlastitim životom, bitno izašavši izvan dosega naših nacionalnih vlada. Stoga moramo uvidjeti da globalna financijska arhitektura traži temeljno restrukturiranje i reformu.

8. Društvena isključenost

Jedna je od glavnih uloga nevladinih organizacija dati pravo glasa onim ljudima koji su u većini slučajeva lišeni mogućnosti da ih se čuje u društvu ili da utječu na javne odluke. U desetljećima koja dolaze bilo bi sjajno kad bi se čovječanstvo ocjenjivalo ne na temelju uspjeha onih koji su uspješni i moćni, nego na temelju postignuća i položaja onih koji su najranjiviji. Ako danas pogledamo položaj žena u svijetu, još uvijek ćemo vidjeti da na vodećim mjestima u vladi ili poslovnom svijetu ima manje od 15 % žena. I to nakon desetljeća i desetljeća borbe koja se vodi za veću ravnopravnost spolova.

Drugu skupinu čine mladi ljudi. Često govorimo o mladim ljudima kao o sutrašnjim vođama. Govoreći iz mog dijela svijeta, iz Afrike, mogu reći da su mladi ljudi glavni društveni pokretači već danas ... Smatram da na svoju štetu zanemarujemo društvenu zapostavljenost mladih ljudi u javnom životu.

9. Održanje dostojanstva

Deveti izazov govori o tome kako održavamo dostojanstvene i poštene odnose s ljudima s kojima radimo. Ako pogledamo mnoštvo rasprava oko nas, žalosno je da u kvaliteti međusobnih odnosa još uvijek manjka osnovno poštovanje i poštenje. Ponekad ljude kojima služimo prikazujemo ne kao partnere, ne kao građane, nego kao korisnike. Ne kao partnere, ne kao građane, nego kao žrtve. Ne kao partnere, ne kao građane, nego kao primatelje. Ja sam ovdje zato što ti postojiš - nemojmo to zaboraviti!

10. Nove paradigme

Ne postoji jednoobrazni model civilnog društva koji bi odgovarao svim državama. Deseti i posljednji izazov stoga predstavlja izazov pronalaženja novih paradigmi. Bez obzira na posao koji obavljamo, trebamo misliti na pomake u glavi, pomake u paradigama koje treba učiniti.

Ispričat ću vam jednu anegdotu. John Clark, bivši rukovoditelj Odjela za nevladine organizacije pri Svjetskoj banci, na svjetskoj skupštini CIVICUS-a u Manili, rekao je sljedeće: "Od svoje trinaeste godine prihvatilo sam jednu poslovicu, a siguran sam i mnogi od vas. Ali sada sam shvatio da je ta poslovice u potpunosti bankrotirala." Zatim je dodao: "Poslovice glasi: ako naučiš čovjeka loviti ribu, nahranio si ga za cijeli život, ako čovjeku daš ribu, nahranio si ga samo jedan dan."

Mogu vam reći da je nakon toga nastala tišina i potrajala oko tridesetak sekundi. Ono što je rekao bilo je: "Ako naučiš čovjeka loviti ribu, ima li on udicu ili mrežu kako bi ulovio ribu? Ako naučiš čovjeka loviti ribu, ima li on pristup nezagađenoj vodi s razumnim količinama riba kako bi mogao uloviti ribu? Ako naučiš čovjeka loviti ribu, hoće li riba doći i do nekog drugog u obitelji? Ako naučiš čovjeka loviti ribu, jesi li provjerio vole li uopće siromašni ribu?" Tada je nastavio: "Sigurno se ne radi samo o čisto tehničkoj izvedbi prenošenja znanja na tehnokratski način. Danas se sigurno radi o tome da je stvarni izazov pitanje dostupnosti. Dostupnost prilika, dostupnost radnih mjesta, dostupnost solidnog obrazovanja itd.. Ne radi li se stoga u osnovi o tome kako sve te dostupnosti omogućuju ljudima preuzeti kontrolu nad svojim cjelokupnim životom, a vi ih možete naučiti loviti ribu i čitav niz drugih stvari. Međutim, ako nemaju pristupa, ništa se bitno neće izmijeniti.

Mogu vam reći da nas je sve ovo vrlo zabrinulo, ali ono što sam ja iz toga izvukao, bio je izazov da trebamo razmišljati o stvarima koje smo možda shvaćali i prihvaćali kao bogomdane istine.

Trebamo započeti biti otvoreni za razmišljanja i sanjanje o svijetu koji može biti bitno bolji, a ne samo pokušati tu i tamo nešto promijeniti. Usput, moje prijateljice iz ženskog pokreta zgodno parafraziraju poslovnicu o ribi. One kažu: "Ako naučiš muškarca loviti ribu, zar to nije divno, bar ćemo vikende imati samo za sebe."

Koliko je zdrav vaš sektor civilnoga društva?

GLOBALNI INDEKS CIVILNOGA DRUŠTVA INSTITUTA JOHN HOPKINS

Autor: Lester M. Salamon

Živimo u vremenu u kojem se naglasak stavlja na uspješnost i polaganje računa. Građani, potrošači i ulagači sve više zahtijevaju dokaze stvarne djelotvornosti vlastitih poreza, kupnje i ulaganja. Ta očekivanja ne zaobilaze ni civilno društvo. Međutim, u sektoru civilnoga društva dosad nije postojao uvjerljiv i pouzdan način čak ni da se pokaže njegov napredak, a kamoli da se izmjeri njegov učinak. Prosudbe o njegovu "zdravlju" i razvijenosti morale su se stoga oslanjati na površne slutnje i subjektivna nagađanja i procjene. Međutim, ta će se situacija uskoro promijeniti.

Kada ovoga ljeta iz tiska izađe knjiga **Globalno civilno društvo: Dimenzije neprofitnoga sektora**, II. svezak, sektor civilnoga društva dobit će novi alat za mjerenje svoga napretka i pokazivanje svoje sposobnosti i učinka u zemljama diljem svijeta.

Poglavlje 2. te knjige čitateljima predstavlja novi "globalni indeks civilnoga društva" (engl. *Global Civil Society Index - GCSI*) čija je svrha sabrati značajnu količinu podataka o sektoru civilnoga društva koja je u svijetu nedavno postala dostupnom projektom Instituta John Hopkins o usporednoj analizi neprofitnoga sektora (engl. *Comparative Nonprofit Sector Project*) i druge aktivnosti te ih iznijeti na smislen i dosljedan način. Vrijedno je istaknuti nekoliko značajki toga indeksa:

- On se usredotočuje na ono što se nalazi u srži ideje civilnog društva – formalne i neformalne udruge koje energiju građana stavljaju u pogon radi zadovoljavanja javnih potreba.
- On nastoji ispuniti osnovne norme društvenih znanosti koje se odnose na formiranje indeksa, a koje naglašavaju potrebu za objektivnim mjerenjem, jasno definiranim pojmovima i usporedivošću između različitih zemalja.
- On sjedinjuje više dimenzija i više pokazatelja za svaku od dimenzija kako bi se prilagodio raznim oblicima u kojima se pojavljuje civilno društvo na različitim mjestima.
- Da budemo određeniji, indeks GCSI mjeri razinu razvijenosti sektora civilnoga društva u različitim zemljama u odnosu na tri osnovne dimenzije: (a) *kapacitet* ili razina napora koju sektor mobilizira; (2) *održivost* ili sposobnost civilnoga društva da opstane; te (3) *učinak* ili doprinos koji civilno društvo daje društvenom, gospodarskom i političkom životu.
- S obzirom na složenost sektora civilnoga društva, svaka od tih dimenzija mjeri se određenim brojem različitih pokazatelja. Tako se *održivost* ocjenjuje u financijskom smislu, u smislu javne potpore sektoru te u smislu pravnoga okruženja u kojem djeluje. Broj 'bodova' koji svaka od zemalja dobije u odnosu na svaki od tih pokazatelja, izračuna se kao postotak maksimuma svih zemalja o kojima postoje raspoloživi podaci. Potom se izračuna prosjek tako dobivenih bodova koje su zemlje ostvarile, kako bi se za svaku zemlju dobio broj bodova koju je ona ostvarila u svakoj od dimenzija. A kompozitni se GCSI indeks dobije tako da se izračuna prosjek bodova koje je zemlja dobila za te dimenzije.
- Tablica u nastavku prikazuje rezultate formiranja tog indeksa za prvih 15 zemalja po visini kompozitnog indeksa od ukupno 34 zemlje na koje smo ga dosad primijenili. Vrijedno je zabilježiti nekoliko značajki tih rezultata:
- SAD se, po vrijednosti indeksa, ne nalazi na prvome mjestu. I Nizozemska i Norveška nalaze se ispred njih.
- Indeks bilježi više dimenzija civilnoga društva. Zemlje s malim sektorom civilnoga društva koji se mjeri prema opsegu plaćenoga zaposlenja (npr. Norveška i švedska) unatoč tome zauzimaju poprilično visoka mjesta jer indeks uzima u obzir volonterske aktivnosti, aktivnosti neformalnih pokreta te izražajne i uslužne funkcije.
- Ni jedna od zemalja nije dobila 100 bodova ni za pojedinačne dimenzije indeksa GCSI, ni za indeks u cjelini. Taj indeks, dakle, ne bi trebao pothranjivati samozadovoljstvo.
- Indeks pokazuje različite razine razvijenosti civilnoga društva u svijetu. S najvišom vrijednošću od 74 boda, a najnižom od 19 bodova te prosječnom vrijednošću od 40 bodova, indeks bi trebao poslužiti poticanju napora usmjerenih na promicanje civilnoga društva. Sada ipak postoji način za mjerenje uspješnosti tih napora.

Nema sumnje da Hopkinsov indeks GCSI neće biti zadnja riječ kad je u pitanju mjerenje napretka civilnoga društva u svijetu. Upravo suprotno, nadamo se da će on potaknuti i ostale da promiču ono što smo mi napravili te da uvedu poboljšanja u osnovne podatke na koje se svi možemo osloniti. Tome bi značajno trebao pridonijeti naš rad s UN-om na izradi novoga *Priručnika o neprofitnim ustanovama u sustavu nacionalnih računa* jer će se prikupljanje sustavnih empirijskih podataka o sektoru civilnoga društva, filantropiji i volonterstvu na izričtiji način učiniti obvezom nacionalnih agencija za statistiku. Međutim, zemlje tek treba pridobiti da prihvate taj Priručnik i provode postupke iz njega.

Hopkinsov globalni indeks civilnoga društva – 15 najboljih				
Zemlja	Kapacitet	Održivost	Učinak	Ukupno

	Broj bodova	Broj bodova	Broj bodova	Broj bodova
Nizozemska	79	54	89	74
Norveška	55	82	59	65
Sjedinjene Države	76	54	54	61
švedska	58	56	67	60
Ujedinjena Kraljevina	66	60	50	58
Izrael	70	42	50	54
Belgija	65	45	60	57
Irska	64	45	52	54
Australija	51	46	49	49
Francuska	56	46	44	49
Finska	48	42	50	47
Njemačka	47	45	47	46
španjolska	54	37	30	40
Argentina	48	35	36	40
Tanzanija	45	32	38	39
Prosjek 34 zemlje	45	39	36	40
Najviši	79	82	89	74
Najniži	23	19	12	19

Civilno je društvo previše važno da bi ga se moglo dalje ostaviti da djeluje u mraku. Nadamo se da ćemo dosljednim i pouzdanim indeksiranjem njegova napretka u prostoru i vremenu moći usmjeriti više pozornosti na njegovo stanje i potaknuti njegov razvoj. A to je svakako i cilj ovoga novog indeksa.

CNP ide tamo gdje se anđeli boje kročiti

Kako objašnjava Lester Salomon (vidi u nastavku), "globalni indeks civilnog društva" Instituta John Hopkins ocjenjuje 34 zemlje u odnosu na kapacitet, održivost i učinak njihovih sektora civilnoga društva. Svaki indeks koji, ustvari, rangira zemlje zasigurno će biti prijeporan. Zašto su on i njegovi kolege odlučili stvoriti indeks i kojoj će svrsi on služiti, upitao je Alliance Salamona.

"Imali smo toliko puno podataka", on kaže, "da je ljudima postajalo teško 'pohvatati sve konce'" (taj je izraz tijekom intervjua upotrijebljen nekoliko puta). Uz pomoć indeksa podatke možemo suvislo urediti, organizirati i učiniti razumljivima.

Objektivan indeks

"Možda je najvažnija značajka ovoga indeksa da se on temelji na objektivnim podacima", naglašava on. "To znači da on ispunjava osnovni standard društvenih znanosti – standard pouzdanosti koji zahtijeva da, suočeni s istom stvarnošću, različiti promatrači dođu do podataka koji su, u biti, slični. "Ali nije li to ovisno o prihvaćanju upotrijebljenih definicija i pokazatelja? "U određenoj mjeri da", slaže se Salomon, "ali ti izbori nisu proizvoljni. Na

području društvenih znanosti postoji značajna količina savjeta o tome kako formirati pouzdani indeks. Savjet je usredotočiti se na srž pojma koji se ispituje i upotrijebiti pokazatelje koji su u opravdanoj vezi s njime, koji odražavaju različitost relevantnoga iskustva te za koje se mogu naći objektivni načini mjerenja."

"Tako smo se usredotočili na ono za što se inače smatra da je srž pojma civilnog društva – a to su udruge ljudi, formalne ili neformalne, koje djeluju izvan tržišta i djelokruga države. I mi smo upotrijebili definiciju te srži u smislu udruživanja (engl. *associational core*) koju smo ispitali i utvrdili da je upotrebljiva u više od 40 zemalja sa sjevera i juga."

Indeks se usmjerava na nekoliko različitih dimenzija civilnog društva i za svaku od njih upotrebljava niz različitih pokazatelja. "On stvara puno jasniju i uravnoteženiju sliku stanja civilnoga društva u različitim zemljama od bilo kojeg pojedinačnog načina mjerenja". Tim se posebno pobrinuo obuhvatiti ne samo formalne, uslužno orijentirane dijelove sektora, već i neformalne dijelove izražajnoga tipa koji uključuju volontere, aktivnosti zagovaranja i članove. "Upravo zbog toga zemlja kao što je Norveška, koja ima razmjerno mali broj organizacija civilnoga društva s plaćenim osobljem, može usprkos tome zauzimati drugo mjesto na popisu svih zemalja koje smo ispitali."

Koja je svrha indeksa?

"Svrha indeksa je, kao prvo, pomoći usmjeriti pozornost na sektor civilnoga društva, baš kao što su 'Ciljevi razvoja za treće tisućljeće' i 'Indeks ljudskoga razvoja' pomogli usmjeriti pozornost na potrebu razvoja i ublažavanja siromaštva", primjećuje Salamon. Osim toga on će aktivistima civilnoga društva pomoći u njihovom zalaganju za promjene u pravu i politici u svojim zemljama tako što će im omogućiti usporedbu svojih prilika s prilikama koje postoje drugdje. I konačno, njegova je svrha i osigurati način praćenja utjecaja tih promjena. "Ako svoj napredak ne možete izmjeriti, kako znate koliko vam dobro ide?"

Vrlo se slične stvari tvrde i za indeks civilnoga društva CIVICUS. Po čemu će se novi indeks razlikovati od ovoga? "CIVICUS Diamond", kaže Salamon, "predstavlja u dobroj mjeri poduzeto nastojanje da se stvori dijagnostički alat koji lokalni vođe civilnoga društva mogu upotrijebiti za strukturiranje procjene civilnoga društva u svojoj vlastitoj zemlji. Međutim, on se uvelike oslanja na subjektivne prosudbe lokalnih izvjestitelja i uistinu se ne može upotrijebiti za usporedbe različitih zemalja, pa čak ni za usporedbe različitih vremenskih razdoblja u istoj zemlji."

Hoće li biti kritika?

"Čim nešto rangirate pojavit će se ljudi koji smatraju da su rangirani previsoko ili prenisko," Salamon priznaje. "Neki se ljudi neće slagati s osnovnim definicijama ili će osporavati određene pokazatelje. Ali sve dok to ostane na razini sadržajne rasprave i dok se ne izrodi u prepirku o navodnim motivima koji se kriju iza izbora ovog ili onog pokazatelja, to za ovo područje može biti zdravo." Ali, kako Salamon ističe, uvijek će biti prostora za poboljšanje. U stvari, on se nada da će indeks pospješiti raspravu o osnovnom značenju civilnoga društva i potaknuti poboljšanja pokazatelja i podataka raspoloživih za njegovo opisivanje.

Ima li opasnosti od toga da se zemlje s malim brojem bodova demoraliziraju, a one s velikim postanu samozadovoljne? Samozadovoljstvo Salomon smatra većim rizikom, ali budući da ni jedna zemlja nije ostvarila najviši mogući rezultat, odnosno 100%, te da su sve podbacile u odnosu na neke pokazatelje, on smatra kako zemlje koje se nalaze na vrhu neće pasti u iskušenje da pomisle kako su došle do točke iza koje se dalje ne može.

Manje ga brine demoraliziranost. Nada se da će one zemlje koje se u poretku nalaze niže nego što bi to željele, indeks potaknuti da poduzmu mjere za jačanje svog sektora. "Ukoliko se to dogodi, civilno će društvo ojačati i svijetu će biti bolje."

Lester Salomon ravnatelj je Centra za studije civilnoga društva pri Institutu za političke studije John Hopkins. S njim se može stupiti u kontakt preko adrese: lsalomon@jhunix.hcf.jhu.edu

Primjerci Priručnika mogu se dobiti od Statističkoga odjela UN-a u New Yorku ili od Centra za studije civilnoga društva pri Institutu John Hopkins: cnp@jhu.edu

Potpun prikaz globalnoga indeksa civilnog društva može se naći u članku Lestera M. Salamona i Wojciecha Sokolowskog pod naslovom "Mjerenje civilnoga društva: Globalni indeks civilnoga društva Instituta John Hopkins" (*Measuring Civil Society: The John Hopkins Global Civil Society Index*) iz djela "Globalno civilno društvo: Dimenzije neprofitnoga sektora" (*Global Civil Society: Dimensions of the nonprofit sector*) Lestera M. Salamona i Wojciecha Sokolowskog i suradnika (izlazi 2004.), Bloomfield, CT: Kumarian Press.

Može li CIVICUS-ov indeks civilnoga društva u Hrvatskoj pridonijeti njegovom razvoju? **CIVILNO DRUŠTVO U HRVATSKOJ**

Autor: prof. dr. sc. Gojko Bežovan

Projekt Indeks civilnoga društva u Hrvatskoj bio je prvi sustavni pristup istraživanju civilnog društva. Ovo je istraživanje pokazalo da je najkritičnije područje razvoja civilnog društva u Hrvatskoj povezano s ograničenim prostorom za djelovanje određenim kao zakonski, politički i sociokulturni okvir poželjan za razvoj civilnog društva. Negativan stav države, zakonodavstvo kao i nedostatak socijalne odgovornosti gospodarstva prepoznati su kao glavni problemi. Što se tiče utjecaja, doprinosa civilnog društva u rješavanju važnih socijalnih, ekonomskih i političkih problema, važno je spomenuti nemogućnost utjecaja na pripremu i primjenu zakona, odnosno različitih politika.

CIVICUS - Svjetski savez za sudjelovanje građana u suradnji s vodećim istraživačima i institucijama u svijetu kroz dugotrajne rasprave razradio je prvu opsežnu metodologiju mjerenja razvoja civilnog društva. Hrvatska je bila u uskom krugu od 20-ak zemalja u kojoj se 2001. provodio pilot projekt prema spomenutoj metodologiji.

Svrha projekta

Projekt Indeks civilnoga društva u Hrvatskoj bio je prvi sustavni pristup istraživanju civilnog društva. Prikupljena je i obrađena raspoloživa građa o dotadašnjim istraživanjima te tekstovi koji su se bavili problemima razvoja civilnog društva u Hrvatskoj.

O problemima razvoja civilnog društva u to je vrijeme bilo relativno malo pisane građe. Dio inozemnih tekstova pisan je s političkim predrasudama i uglavnom nije pomogao razumijevanju naših problema i potencijala. Štoviše, neki su imali kolonijalan pristup i navodili su pogrešne činjenice.

Predviđalo se da će rezultati ovog istraživanja pružiti uvid širokoj javnosti u snagu i slabosti civilnog društva. S opravdanjem se očekivalo da će mediji imati empirijski utemeljenu i relevantnu građu za probleme razvoja civilnog društva.

Svrha je ovog projekta bila da posluži kao ključno oruđe praktikantima u civilnom društvu i priređivačima politike te da:

- Procjeni zdravlje civilnog društva pružajući indikatore jakosti i slabosti civilnog društva te ponudi opcije za različite politike;
- Procijeni utjecaj i potencijalni doprinos civilnog društva općenito i u posebnim područjima.

Važni su ostali ciljevi bili:

- Podići svijest različitih dionika o civilnom društvu, njegovim potencijalima, snazi i slabostima, o izazovima te mogućnostima koje se nameću;
- Potaknuti dijalog i udruživanje unutar civilnog društva u našoj zemlji te pomoći u postavljanju ciljeva i programa rada za jačanje civilnog društva u Hrvatskoj;
- Povećati vjerodostojnost i legitimitet institucija civilnog društva, organizacija, lidera na nacionalnoj i međunarodnoj razini;
- Povećati profesionalnost, podići standarde i unaprijediti odgovornost među institucijama civilnog društva, organizacijama, liderima, kao i poduzećima i vladinim institucijama koje se bave civilnim društvom;
- Ponuditi osnovni opis civilnog društva s relevantnim karakteristikama i njihovim dimenzijama;
- Poslužiti kao sredstvo procjene priređivačima politike i organizacijama civilnog društva;
- Osigurati osnovu za usporedbu s drugim zemljama, različitih kulturnih i političkih okvira.

Provedba i analitički okvir projekta

Istraživanje je obavljeno poštanskom anketom tijekom travnja i svibnja 2001. godine. Istraživanje je rađeno na uzorku od 353 ispitanika. Od toga je 275 ispitanika iz organizacija civilnog društva podijeljenih u 16 podsektora te 78 ispitanika predstavnika dionika važnih za razvoj civilnog društva.

U projektu je korištena sljedeća definicija civilnog društva: *civilno je društvo područje institucija, organizacija, mreža i pojedinaca (i njihovih vrednota) koji su smješteni između obitelji, države i tržišta, povezanih nizom civilnih pravila koja zajedno dijele, a u koje se ljudi dobrovoljno udružuju radi zagovaranja općih interesa.*

U procjeni civilnog društva koristio se CIVICUS-ov dijament koji složenost civilnog društva raščlanjuje u 4 dimenzije:

1. Struktura. U okviru ove dimenzije trebalo se odgovoriti na pitanje: Koliko je veliko i aktivno civilno društvo u Hrvatskoj te s kakvim resursima raspolaže?

2. Prostor. Ovdje se procjenjivao zakonski, politički i kulturni okvir u kojem djeluje civilno društvo.

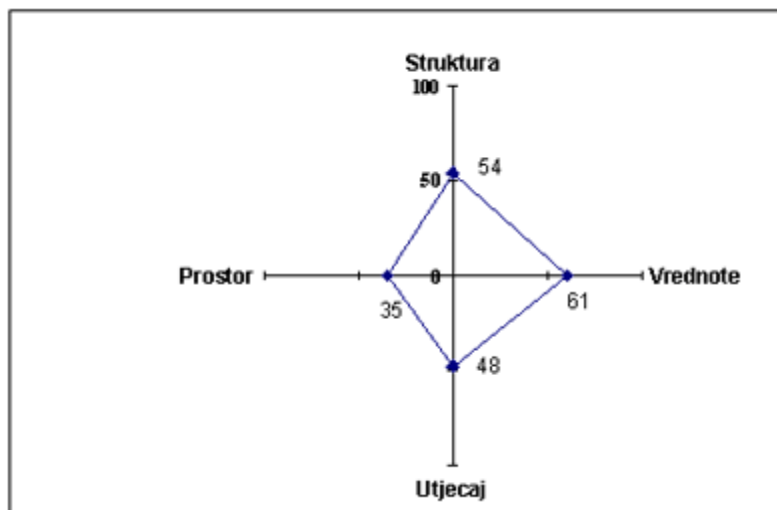
3. Vrednote. Ovdje je trebalo odgovoriti na pitanje koje vrednote i norme predstavlja i promiče civilno društvo?

4. Utjecaj. Mjerio se doprinos civilnog društva u rješavanju posebnih socijalnih, ekonomskih i političkih problema.

Rezultati istraživanja

Grafikon 1.

Grafički prikaz (dijamant) civilnog društva u Hrvatskoj:

Dijamant pokazuje da je od moguće vrijednosti 400, zbrajanjem svih četiriju dimenzija, civilno društvo u Hrvatskoj ostvarilo indeks 198.

Vizualna predstavljenost nalaza istraživanja u obliku grafičkog prikaza (dijamonda) kazuje da je civilno društvo "osrednje zdravo" što se tiče strukture i utjecaja. Dakle, struktura izražena veličinom i aktivnostima civilnog društva te resursima kojima raspolaže, ima osrednju vrijednost. Utjecaj, izražen doprinosom civilnog društva u rješavanju posebnih, socijalnih, ekonomskih i političkih problema, nešto je manji u odnosu na strukturu, ali također je osrednje vrijednosti.

Vrednote i norme koje predstavlja i promiče civilno društvo više su pozitivne i imaju najveću vrijednost u odnosu na druge komponente. Prostor - zakonski, politički i sociokulturni okvir - u kojem civilno društvo djeluje, sasvim je bio negativno određen.

Ovo je istraživanje pokazalo da je najkritičnije područje razvoja civilnog društva u Hrvatskoj povezano s ograničenim prostorom za djelovanje određenim kao zakonski, politički i sociokulturni okvir poželjan za razvoj civilnog društva. Negativan stav države, zakonodavstvo i nedostatak socijalne odgovornosti gospodarstva prepoznati su kao glavni problemi. Što se tiče utjecaja, doprinosa civilnog društva u rješavanju važnih socijalnih, ekonomskih i političkih problema, važno je spomenuti nemogućnost utjecaja na pripremu i primjenu zakona, odnosno različitih politika. Rezultati istraživanja govorili su o potrebi poboljšanja strukture organizacija civilnog društva poticanjem osnivanja i djelovanja tih organizacija u manjim mjestima. Preporučalo se da bi financijska transparentnost mogla povećati ugled i vjerodostojnost organizacija civilnog društva.

Rezultati ovog istraživanja provjereni su u četiri rasprave na regionalnoj razini i na jednoj radionici na nacionalnoj razini.

Relevantni stavovi ispitanika

Stavovi dvaju ispitanika prije četiri godine na zanimljiv su način ocrtavali probleme i perspektive razvoja civilnog društva u Hrvatskoj. Ispitanik muškog spola star 25 godina: "Civilno društvo u Hrvatskoj još je u razvoju. Mislim da, ipak, možemo biti optimistični glede daljnjeg razvoja civilnog društva u Hrvatskoj jer su u zadnjih godinu dana vidljivi barem neki pozitivni pomaci naprijed (od promjene vlasti).

Da bi civilno društvo u Hrvatskoj nastavilo progresivan napredak u svom razvoju, bit će potrebno još puno rada i vlasti, ali isto tako i aktivista u organizacijama civilnog društva kao i cjelokupne javnosti. Samo na takav način možemo očekivati daljnji razvoj civilnog društva u Hrvatskoj, a što bi nam svima trebalo biti u interesu."

Ispitanica stara 40 godina: "Mislim da ljudi koji danas žive u Hrvatskoj imaju malo smisla i volje za izgradnju i razvoj civilnog društva. Pri stopi nezaposlenosti od 23% rješavaju se osnovna životna pitanja. Preživljavanje u angažmanu za razvoj civilnih udruga nalaze ljudi koji imaju volje, vremena, želje, koji su riješili materijalnu egzistenciju sebe i svoje obitelji. Ljude prvenstveno zanima rješavanje ekonomskih pitanja. Mislim da će razvoj civilnog društva u Hrvatskoj pričekati bolja vremena."

Razvoj civilnog društva u Hrvatskoj uvelike će ovisiti o perspektivama gospodarskog razvoja i o stasanju novih srednjih slojeva koji će imati istančan osjećaj za civilnost i obvezu pridonošenja izgradnji općeg dobra.

Rezultati ovog istraživanja provjereni su u četiri regionalne rasprave i na jednoj nacionalnoj radionici. Predstavljeni su na više domaćih i stranih skupova. Usporedbom sa tranzicijskim zemljama vidljive su brojne sličnosti.

Rezultati ovog projekta dobili su velik prostor u medijima i u stručnim i znanstvenim publikacijama. Prikupljena je građa korištena za predavanja različitim dionicima civilnog društva, na sveučilišnoj dodiplomskoj i poslijediplomskoj nastavi. Bit će od koristi i polaznicima poslijediplomskog studija **Management neprofitnih organizacija i socijalno zagovaranje** koji je krenuo na Katoličkom bogoslovom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Glavni problemi civilnog društva u Hrvatskoj

U raspravama izraženo je slaganje o prioritetnim problemima razvoja civilnog društva u Hrvatskoj:

- Organizacije civilnog društva nedovoljno surađuju s Vladom i lokalnim vlastima u pripremi, donošenju i primjeni različitih politika, zakona i odluka. Država je nepovjerljiva prema organizacijama civilnog društva. Činilo se da je «*Program suradnje Vlade i neprofitnih / nevladinih organizacija*» dobar okvir za prevladavanje ovih problema.
- Civilna zauzetost za probleme u društvu i zajednici nije priznata građanska vrlina u Hrvatskoj. Građani se ne osjećaju pozvanim i odgovornim za rješavanje problema s kojima su suočeni. Također, država nedovoljno prepoznaje građane zaslužne za djelovanje u civilnom društvu. Koncept civilne zauzetosti za probleme u društvu nije dio obrazovnih programa. Naš sociokulturni prostor više naginje obeshrabljivanju i pasivnosti građana nego samoinicijativi i samopouzdanju.
- Organizacije civilnog društva nisu razvile zadovoljavajuću suradnju s gospodarstvom kao važnim dionikom za razvoj civilnog društva. Gospodarstvo je zaokupljeno svojim problemima, relativno malo daje za opće dobro u zajednicama i nema dobar uvid u moguće koristi od suradnje s organizacijama civilnog društva.
- U Hrvatskoj organizacije civilnog društva uglavnom djeluju u većim gradskim naseljima, a zapostavljena je potencijalna mobilizacija građana kroz ove organizacije u manjim naseljima. Prepoznato je i prilično veliko nepovjerenje među organizacijama civilnog društva.
- Organizacije civilnog društva trebaju biti učinkovitije i djelotvornije u provedbi programa rada te transparentnije u svom radu i odgovornije prema zajednicama u kojima djeluju te prema široj javnosti.

Rezultate evaluacije ovog projekta proveo je CIVICUS i glavne su primjedbe bile da se zaposlene u organizacijama civilnog društva i njihove aktiviste te druge dobro obrazovane pojedince pitalo o dometima razvoja civilnog društva. Tako se na osnovi njihove percepcije zaključivalo o dometima i problemima razvoja civilnog društva. Nije se anketiralo obične građane, a također se nisu sustavno obradile ni informacije o predstavljenosti civilnog društva u medijima.

Ovaj je projekt dao upotrebljiv analitički okvir za raspravu o ulozi i razvoju civilnog društva.

Novo istraživanje

Centar za razvoj neprofitnih organizacija – CERANEO na natječaju odabran za organizaciju kojoj je povjereno provođenje novog istraživanja Indeks civilnog društva u Hrvatskoj uz uvelike inoviranu metodologiju. Projekt se provodi u oko 60 zemalja širom svijeta, a među njima su brojne srednjoeuropske tranzicijske zemlje.

Opći je cilj projekta procijeniti stanje civilnog društva u Hrvatskoj, povećanje znanja o civilnom društvu i povećanje svijesti svih dionika o važnosti civilnog društva, a time i ojačanje njegova razvoja te usporedba s rezultatima istraživanja u drugim, prije svega, tranzicijskim zemljama.

Svrha je ovog projekta ojačati civilno društvo kako bi ono bilo bolje pripravno ispuniti ulogu u vladavini (governance) i razvoju.

U okviru projekta posebno će biti istražene sljedeće dimenzije civilnog društva analizom navedenih indikatora:

STRUKTURA:

širina građanske participacije
dubina građanske participacije
raznolikosti organizacija civilnog društva
razina organizacija
odnosi među organizacijama
sredstva

PROSTOR:

politički kontekst
osnovne slobode i prava
socioekonomski kontekst
sociokulturalni kontekst
zakonodavstvo
odnosi države i organizacija civilnog društva
odnosi privatnog sektora i organizacija civilnog društva

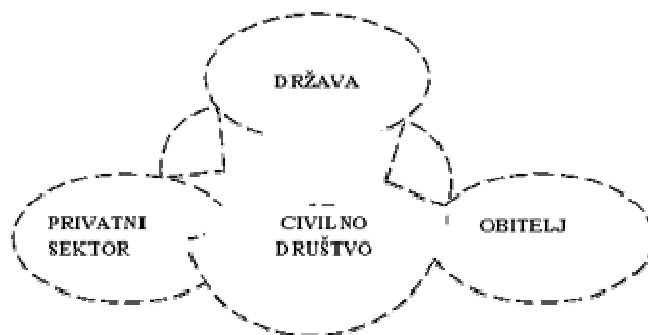
VREDNOTE:

demokracija
transparentnost
tolerancija
nenasilje
jednakost spolova
smanjenje siromaštva
zaštita okoliša

UTJECAJ:

utjecaj na javnu politiku
držanje odgovornima državu i privatno gospodarstvo
djelovanje prema potrebama društva
osnaživanje građana
rad na podmirivanju društvenih potreba

U okviru ovog projekta *civilno je društvo arena između obitelji, vlade i tržišta gdje se ljudi udružuju radi promicanja zajedničkih interesa*. Civilno je društvo titrava, dinamična struktura i nije ga uvijek moguće pouzdano razdvojiti od drugih sektora u društvu. Ta se dinamičnost ilustrira sljedećim grafikonom.

Grafikon 2: Nestalne granice civilnoga društva

Provedba projekta

Prema uputama, osnovan je Savjet projekta kojeg čine predstavnici različiti sektora i dionika na regionalnoj osnovi.

U okviru projekta predviđeno je prikupljanje i analiza relevantne građe o problemima razvoja civilnog društva u Hrvatskoj od 2002. godine. Institucije civilnog društva sporo se mijenjaju. Međutim, poslije 2000. godine u Hrvatskoj je došlo do nekih prepoznatljivih promjena.

Preveden je i prilagođen upitnik o problemima razvoja civilnog društva za pojedine dionike. Ovi se upitnici šalju poštom ciljanoj skupini ispitanika. Također je preveden i prilagođen upitnik kojim istražujemo percepciju problema razvoja civilnog društva kod običnih građana. Ovu anketu provode posebno obučeni studenti imajući u vidu regionalnu, dobnu i obrazovnu strukturu stanovništva. Ovom će se anketom dobiti informacije o percepciji civilnog društva kod prosječnih građana. Ankete se mogu naći na <http://www.ceraneo.hr/>

Na osnovi rezultata istraživanja iz ovih anketa organizirat će se regionalne konzultacije u četiri grada kako bi se dodatno provjerili dobiveni rezultati i raspravili prioriteta.

Nadalje, predviđena je analiza sadržaja šest dnevnih novina: Vjesnika, Večernjeg lista, Jutarnjeg lista, Glasa Slavonije, Novog lista i Slobodne Dalmacije. Analiza se provodi po posebnoj metodologiji koja će nam pružiti uvid koliko i kako se piše o civilnom društvu u ovim novinama. Analizirat će se pisanje ovih novina u razdoblju od tri mjeseca: travanja, svibnja i lipnja 2004..

Obavit će se i studiji slučajeva o utjecaju civilnog društva na javne politike te dubinski intervju s predstavnicima organizacija civilnog društva.

Očekivani rezultati

Ovaj je projekt akcijski orijentirano istraživanje i očekivani su rezultati:

- Povećano znanje o stanju civilnog društva u zemlji s komparativnim aspektom;
- Poticaj dionicima za jačanje i razvoj civilnog društva;
- Povećati povezanost i mreže između dionika civilnog društva;
- Veće zajedničko razumijevanje stanja civilnog društva među dionicima te jačanje društvene svijesti o važnosti civilnog društva;
- Ojačati istraživački kapacitet potpornih organizacija civilnog društva.

Ovo će akcijski orijentirano istraživanje pomoći u izgradnji potrebnog legitimiteta organizacija civilnog društva kao relevantnih dionika u svim područjima razvoja.

O planu rada i aktivnostima na projektu zainteresirani će moći naći informacije na navedenoj web adresi CERANEA. Svi komentari, informacije, savjeti te ponuđena suradnja više su nego dobrodošli.

Provedbu projekta zasad financiraju Europska unija, Grad Zagreb - Gradski ured za rad, zdravstvo i socijalnu skrb te Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

Prvi završni izvještaj projekta bit će u travnju 2005. kada će biti organizirana i nacionalna radionica o njemu.

Opsežni su rezultati ovog istraživanja objavljeni u knjizi G. Bežovan, Civilno društvo, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2004. Važno je napomenuti da su dijelovi ovog istraživanja objavljeni u knjizi H. Anheier, Civil Society - Measurement , Evaluation , Policy , Earthscan , London, 2004.

Volonterska akcija na Štedrici

VOLONTERSKA AKCIJA NA ŠTEDRICI

Na lokaciji Štedrica, na području dubrovačkog primorja, sudionici konferencije sadnjom 300-injak stabala pinije na opožarenom području simbolično su pokazali vrijednosti volontiranja, a one se temelje na volji i izboru svakog pojedinca da izađe izvan granica vlastitih potreba i da pomogne ljudima oko sebe ili zajednici u kojoj živi.

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva organizirala je 1. nacionalnu konferenciju o volonterstvu koja je od 29. rujna do 1. listopada održana u hotelu "Croatia" u Cavtatu.

Pod motom "Vrijeme je za vrijednosti", konferencija je prvi put u Hrvatskoj na jednom mjestu okupila 218 predstavnika organizacija civilnoga društva, stručnjaka te ostalih predstavnika zainteresirane javnosti koji se bave volonterskim radom. Program konferencije obuhvatio je četiri tematska područja: zakonski okvir za razvoj volonterstva, promicanje volonterstva, potporu razvoju volonterstva i volontiranje u radu s marginaliziranim skupinama društva. Ova konferencija rezultat je niza nastojanja iskazanih posljednjih godina da se volonterski rad u Hrvatskoj bolje razumije, više cijeni i bolje organizira.

Da bi se i na praktičnom primjeru potakla javnost i sudionici konferencije na promišljanje o vrijednostima volonterskoga rada, u partnerstvu s udrugom Dupinov san i Hrvatskim šumama, posljednjeg dana održavanja konferencije organizirana je velika volonterska akcija.

Akciji se odazvala većina sudionika konferencije. Među volonterima bili su suorganizatori akcije: pomoćnik ravnatelja Hrvatskih šuma Božidar Longin i predsjednik udruge Dupinov san Goran Stojanović. Uz upraviteljicu Nacionalne zaklade Cvjetanu Plavša-Matić, volonterskoj akciji odazvali su se i predstavnici domaćina grada Dubrovnika, učenici iz lokalnih škola te volonteri udruge Deša iz Dubrovnika, kao lokalnog partnera u organizaciji.

Sponzori ove volonterske akcije, kao i cjelokupne konferencije, bili su: Zagrebačka banka, Coca-Cola, Kandit, Hrvatske šume, udruga Dupinov san.

Aktivno građanstvo

POJMOVNIK CIVILNOGA DRUŠTVA: Aktivno građanstvo

Autorica: prof. dr. sc. Mirjana Krizmanić

Aktivno građanstvo trebalo bi na različite načine i u svim okruženjima, od obitelji pa nadalje, poticati određene vrijednosti koje cijene i njeguju civilizirani i humani ljudi. Takve bi vrijednosti trebalo poticati ne zato što će nam one, kao što se to često čuje, olakšati ulazak u Europsku uniju, nego zato što će nam one omogućiti da dovedemo u red svoju zemlju i da u njoj živimo svi zajedno bolje i kvalitetnije.

Sve nas, sve živo i neživo, vidljivo i nevidljivo, golemo i sićušno, promatraju, proučavaju i analiziraju znanstvenici posvećeni nekoj od prirodnih, društvenih ili humanističkih znanosti. Svaka od tih znanosti ima svoje viđenje, svoje pretpostavke i zakone, svoja tumačenja pojava koje nas okružuju, kako onih koje nastaju djelovanjem prirodnih sila ili ljudskog djelovanja, tako i onih koje sami izazivamo ili se u nama događaju. Teško je pronaći, pa čak i zamisliti prirodnu ili društvenu pojavu o kojoj neka od znanosti već nije donijela svoj "pravorijek" ili to barem pokušava učiniti, uvjerena da je "matična luka" te pojave upravo njezino polje rada. Aktivno građanstvo jedna je od takvih pojava o kojoj govore sociolozi, filozofi, psiholozi, socijalni radnici, ekonomisti i niz drugih struka, svaka od njih sa svog specifičnog stajališta, rječnikom svoje struke i alatima svoje metodologije. Različite struke pritom naglašavaju različite aspekte, pa dok se jedni bave tumačenjem "aktivnog" kao suprotnog "pasivnom", drugi raspravljaju o građanstvu i ljudima koji se mogu ili smiju smatrati građanima. Kada želimo na jednostavan i razumljiv način definirati aktivno građanstvo, nema mnogo smisla raspravljati o tome jesu li građani samo "stanovnici grada ili neke urbane sredine" ili "svi državljani neke zemlje". Za naše je potrebe razumno rješenje poistovjetiti naziv "građanin" s nazivom "državljanin" ili "stanovnik", kojim se označava svaka osoba koja svoj zakonit status stječe pripadanjem određenoj zemlji. Po tako širokoj definiciji svi smo mi građani ove zemlje i mjesta u kojem živimo.

Definicije aktivnog građanina i aktivnog građanstva razlikuju se od struke do struke. Gledano sa stajališta laičke javnosti, dakle mnoštva ljudi koji se ne bave ni filozofijom, ni sociologijom, ni politologijom, ni bilo kojom od struka koje "aktivno građanstvo" smatraju svojim područjem, trebalo bi aktivno građanstvo definirati upravo za tu laičku javnost, kako bi se njezini pripadnici mogli u tome prepoznati i za sebe pronaći dio aktivnosti koja će ih osposobiti kao "aktivne građane".

Definicija aktivnog građanina

Aktivnim građaninom u većini se definicija smatra ona osoba koja igra neku aktivnu ulogu u zajednici u kojoj živi ili koja aktivno sudjeluje u političkom životu svoje zemlje. Ovakva nam definicija zvuči dosta jednostavno i prihvatljivo dok se ne upitamo što ona zapravo znači. Ako kažemo da je netko aktivan građanin jer "igra neku ulogu u zajednici u kojoj živi", onda su aktivni građani i estradne zvijezde, poznati nogometaši, tajkuni i ljudi koje zbog pljačke ili kriminala traži policija. Oni svi, doduše, jesu itekako aktivni, ali ih ipak ne bismo trebali

proglasiti aktivnim građanima. Jesu li ljudi koji sudjeluju u političkom životu aktivni građani ili samo aktivno rade u korist svoje stranke, ili čak samo za sebe i svoju dobrobit poput tisuća drugih ljudi koji se ne bave politikom? Zsigurno su u određenoj mjeri aktivni i svi ljudi koji skrbe za svoju obitelj, obavljaju svoje redovne radne zadaće, plaćaju poreze i nastoje proći kroz život uz što više radosti i što manje boli. Mnogi su od njih čak izuzetno aktivni i usmjereni na postizanje svojih ciljeva, ali jesu li oni samim time i aktivni građani? Očito je da nam ova općeprihvaćena definicija ne kaže dovoljno jasno što to zapravo znači biti aktivan građanin. Naime, ljudi na putu do ostvarenja svojih ciljeva, a tome je, u načelu, usmjerena sva ljudska aktivnost, moraju najprije uočiti svoj cilj koji u njih pobuđuje određene osjećaje i potiče određena promišljanja, nakon čega tek slijedi djelovanje ili aktivnost koja će dovesti do cilja. Sve se to događa u procesu ostvarivanja ciljeva svih ljudi, bili oni uzorni građani, političari, sitni lopovi ili mafijaši. Pritom, dakako, među ljudima postoje brojne individualne razlike u kvaliteti promišljanja načina ostvarivanja ciljeva, u vrsti i intenzitetu osjećaja koje ti ciljevi pobuđuju, ali ponajviše u samom djelovanju, jer će mnogi vrlo lako odustati i od vrlo primamljivih ciljeva, a drugi će se "zubima i noktima" boriti da postignu ono što žele. Očito je, radi se o razlikama u motivaciji, ali ponajviše o razlikama u odabranim ciljevima.

Ciljevi aktivnoga građanina

Uz ciljeve koje u manjoj ili većoj mjeri dijeli s ostalim ljudima, aktivni građanin ima i ciljeve koji se ne odnose samo na njegovu dobrobit ili dobrobit njegovih bližnjih, koji nisu namijenjeni samo njegovom stjecanju ugleda, materijalnih dobara ili uživanju u životu, već se odnose i na zajednicu u kojoj živi i ljude koje uopće ne poznaje i vjerojatno ih nikada i neće sresti. Aktivnog građanina ne zanimaju samo politička pitanja zemlje u kojoj živi ni samo odluke vlasti o kojima ovisi i njegov život. Ne zanimaju ga ni samo prava drugih ljudi, već i mnogi drugi aspekti zajednice i okoliša u kojem živi, što npr. uključuje i prava životinja i zaštitu okoliša. Aktivni građanin živi u svojoj sredini kao dio cjeline koja uključuje ne samo kuću, ulicu ili grad u kojem živi već, u najmanju ruku, i zemlju u kojoj se taj grad nalazi. Aktivnost građanina očituje se u praćenju svega što se oko njega događa, u aktivnom stvaranju onoga što će povećati kvalitetu življenja zajednice i čemu je vrijedno posvetiti dio svog vremena, u što ima smisla uložiti svoje znanje i sposobnosti, neovisno o tome hoće li taj trud biti priznat i cijenjen ili samozatajno posvećen općem dobru.

Otkuda ta razlika između građana koji žive svoj život ne obazirući se mnogo na druge ili zajednicu u kojoj žive i ovih drugih koje nazivamo aktivnim građanima? Zsigurno su razlike u motivaciji i odabiru ciljeva većim dijelom posljedica razlika u vrijednosnim sustavima pojedinaca. Osobe čiji vrijednosni sustav uključuje i dobrobit drugih ljudi, boljitak zajednice i zaštitu slabijih, prije će se aktivno angažirati od osoba čiji je vrijednosni sustav bitno drugačiji. U vrijednosnom sustavu aktivnih građana ugrađen je osim toga i osjećaj odgovornosti i obveze prema zajednici u kojoj žive, pa tako mnogi od tih ljudi smatraju da su dužni dio svog vremena, novca ili znanja posvetiti drugima ili ciljevima izvan njih samih. Bilo bi, međutim, prepojednostavljeno tvrditi da postoji samo jedan vrijednosni sustav koji ljude potiče da se aktivno angažiraju u životu svog mjesta ili svoje zemlje. Različiti vrijednosni sustavi, kao i različiti interesi, mogu u istim smjeru djelovati na motivaciju ljudi, pa tako i aktivni građani ne dijele jedan jedini sustav vrijednosti.

Motivacija aktivnih građana

Iako je, vjerojatno, većina aktivnih građana motivirana na sudjelovanje u zajednici u kojoj žive nekim vrijednostima, pa i altruističnim motivima ili već spomenutim osjećajem dužnosti, postoje, dakako, i ljudi koji svojim radom za dobrobit zajednice ili društva samo žele povećati svoj ugled ili izazvati pažnju drugih ljudi. Ali nepoznanice u motivaciji aktivnih građana ne bi nas trebale ništa više smetati od nepoznanica u npr. motivaciji znanstvenika čija nam otkrića pomažu da bolje i dulje živimo, a koji često svoj znanstveni rad smatraju samo intelektualnom igrom ili zadovoljavanjem vlastite znatiželje. Međutim, mnogo važniji razlog zbog kojeg nas individualni motivi ne trebaju zaokupljati, leži u činjenici da djelovanje aktivnih građana postaje zaista učinkovito tek kad postaju dio aktivnog građanstva. Aktivno građanstvo nije, dakako, samo skup aktivnih građana ni zbroj njihovih motiva i interesa. Aktivno građanstvo čine građani koji se udružuju zbog ostvarivanja određenih zajedničkih ciljeva ili zajedničkih zamisli, planova ili vizija. Takvo udruživanje može biti i formalizirano kad npr. građani osnivaju različite udruge (npr. za zaštitu ljudskih prava ili okoliša, različite grupe samopomoći), ali i sasvim neformalno, kad se građani ad hoc, po potrebi i na poticaj nekog pojedinca ili grupe udružuju oko neke akcije. U takvom zajedničkom djelovanju najčešće se poništavaju neki od sebičnih motiva pa se sinergičnim djelovanjem uvećava učinak svakog pojedinca koji u tome sudjeluje.

Udruživanje aktivnih građana

Aktivno građanstvo nije, dakako, homogena populacija ljudi s istim motivima, interesima, ciljevima i vrijednostima. U aktivno građanstvo ubrajaju se i ljudi čiji je interes usko usmjeren npr. samo na zaštitu prava određene manjine, kao i oni koji smatraju da je aktivno sudjelovanje u društvu obveza svakog građanina neke zemlje.

Većina bi ljudi, međutim, trebala biti potaknuta na uključivanje u aktivno građanstvo jer država i njezine institucije ne mogu rješavati sve probleme lokalnih zajednica, a ne mogu ih ni poznavati kao što to mogu ljudi "na terenu". Ljudi koji žive u nekom gradu ili mjestu najbolje su upućeni u potrebe svoje zajednice (npr. socijalne, kulturne), u probleme nekih skupina koje u njoj žive (npr. mladih, starijih osoba, osoba s invaliditetom), pa su stoga i pozvani da se uključe u njihovo rješavanje ili ih sami i pokušavaju riješiti. U našoj zemlji već ima mnogo lokalnih zajednica u kojima se npr. gimnazijski profesori kao aktivni građani trude osmisliti i obogatiti različite aspekte života mladih, kao i onih u kojima su građani skloni samo nabrajati svoje teškoće i probleme, očekujući da ih netko drugi riješi umjesto njih.

Budna i zainteresirana javnost

Aktivno građanstvo trebalo bi, zapravo, činiti budnu i zainteresiranu javnost koja prati što se događa u politici, gospodarstvu, zdravstvu, obrazovanju, socijalnoj skrbi i svim drugim područjima državne djelatnosti. Svjesna svoje snage, takva bi se javnost trebala oglasiti svaki put kada oni kojima su birači dali svoj glas, ne rade kako treba ili za opću dobrobit. Takvo zalaganje zahtijeva od članova aktivnog građanstva i neke osobine ličnosti poput odvažnosti, dosljednosti i ustrajnosti, ali to su ionako svojstva aktivnih građana.

Aktivno građanstvo trebalo bi na različite načine i u svim okruženjima, od obitelji pa nadalje, poticati određene vrijednosti koje cijene i njeguju civilizirani i humani ljudi. Takve bi vrijednosti trebalo poticati ne zato što će nam one, kao što se to često čuje, olakšati ulazak u Europu, nego zato što će nam one omogućiti da dovedemo u red svoju zemlju i da u njoj živimo svi zajedno bolje i kvalitetnije.

Financijske potpore kao investicije u društvene promjene

REZULTATI PRVIH NATJEČAJA NACIONALNE ZAKLADE

Autorica: Marija Boltek, koordinatorica programa u Nacionalnoj zakladi

Za prva četiri natječaja, raspisana 11. lipnja 2004., Programski odbor Nacionalne zaklade i Savjet za strateška ulaganja u razvoj civilnoga društva donijeli su odluke o odobravanju financijskih potpora za 35 građanskih inicijativa (ukupno 484.509,95 kuna), 18 projekata za razvoj zajednice (ukupno 1.480.437,00 kuna), 5 investicija u razvoj socijalnog poduzetništva na otocima, brdsko-planinskim područjima i područjima od posebne državne skrbi (ukupno 437.320,00 kuna) te 33 potpore za razvoj demokratizacije i civilnoga društva (s ukupnim iznosom od 1.308.859,88 kuna).

Osnivanje i ciljevi Zaklade

Nacionalnu zaklada za razvoj civilnoga društva osnovao je posebnim Zakonom (NN 173/03) Hrvatski sabor 16. listopada 2003. godine kao javnu zakladu s osnovnom svrhom promicanja i potpore razvoja civilnoga društva u Republici Hrvatskoj.

Radi ostvarivanja svoje temeljne svrhe, Nacionalna zaklada pruža stručnu i financijsku potporu programima koji potiču održivost neprofitnog sektora, građanske inicijative, filantropiju, volonterstvo te unapređuju demokratske institucije društva.

Osnovni su ciljevi koje Nacionalna zaklada želi postići svojim djelovanjem:

1. poticanje aktivnoga građanstva, uključenosti i sudjelovanja u razvoju zajednice
2. izgradnja kapaciteta civilnoga društva
3. razvoj međusektorske suradnje i suradnje između organizacija civilnoga društva
4. povećanje javnog utjecaja i javnosti djelovanja organizacija civilnoga društva
5. razvoj socijalnog poduzetništva i zapošljavanja u neprofitnom sektoru
6. povećanje utjecaja civilnoga društva u procesima donošenja javne politike.

S tim u vezi Nacionalna zaklada raspisala je 7 natječaja za dodjelu financijskih potpora i 2 poziva za iskaz interesa za suradnju na područjima: (1) istraživanja za pozicioniranje i razvoj civilnoga društva uz Hrvatskoj te (2) stvaranje edukacijskih modula usmjerenih na jačanje kapaciteta organizacija civilnoga društva i kapaciteta za međusektorsku suradnju.

Investiranje u društvene promjene

Rukovodeći se time da su financijske potpore koje Nacionalna zaklada pruža neprofitnom sektoru ustvari investicije u društvene promjene, raspisani su sljedeći natječaji:

1. za potporu građanskim inicijativama pod nazivom "Naš doprinos zajednici" kojim se investira u razvoj aktivnoga građanstva, uključenosti i sudjelovanje u razvoju zajednice
2. za razvoj zajednice pod nazivom "Zajedno za bolje" kojim se investira u zajedničke projekte organizacija civilnoga društva i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave

u programe koji poboljšavanju uvjete, standarde i kvalitetu življenja u lokalnoj zajednici te razvijaju nove oblike međusektorske suradnje

3. za razvoj socijalnog, neprofitnog poduzetništva pod nazivom “*Od ideje do razvoja*” kojim se investira u razvojne programe na otocima, brdsko-planinskim područjima te područjima od posebne državne skrbi u Republici Hrvatskoj

4. za razvoj demokratskih institucija u društvu kroz investiranje u projekte i programe koji doprinose *demokratizaciji i razvoju civilnoga društva*

5. za *sufinanciranje sudjelovanja* predstavnika organizacija civilnoga društva *na međunarodnim skupovima* u cilju promoviranja aktivnosti u Republici Hrvatskoj kao i njihovog umrežavanja u međunarodne tijekove

6. za *institucionalne potpore* udrugama kojim se investira u stabilizaciju i razvoj organizacija koje svojim djelovanjem predstavljaju važne dionike u procesu razvoja pojedinih podsektora (promicanje i zaštita ljudskih prava, zaštita okoliša, djelovanje mladih, kultura, socijalna skrb, zaštita zdravlja itd.) ili nevladinog, neprofitnog sektora u cjelini

7. za *programsko povezivanje* najmanje 10 udruga iz Hrvatske na temu provedbe nužnih sektorskih reformi, ali i zaštite nacionalnih interesa na putu pridruživanja i punopravnog članstva Republike Hrvatske u Europsku uniju.

Za prva četiri natječaja koja su bila raspisana 11. lipnja 2004. godine Programski odbor Nacionalne zaklade i Savjet za strateška ulaganja u razvoj civilnoga društva donijeli su odluke o odobravanju financijskih potpora za 35 građanske inicijative s ukupnim iznosom od 484.509,95 kuna, 18 zajedničkih projekata za razvoj zajednice s ukupnim iznosom od 1.480.437,00 kuna, 5 investicija u razvoj socijalnog poduzetništva na otocima, brdsko-planinskim područjima i područjima od posebne državne skrbi s ukupnim iznosom od 437.320,00 kune te 33 potpore za razvoj demokratizacije i civilnoga društva u Republici Hrvatskoj s ukupnim iznosom od 1.308.859,88 kuna.

Pokazatelji uspješnosti su promjene

Sufinanciranje sudjelovanja na međunarodnim skupovima za organizacije civilnoga društva odobrava se kontinuirano tijekom cijele godine uz uvjet da se zahtjev za sufinanciranje mora podnijeti najkasnije mjesec dana prije održavanja skupa na koji predstavnici organizacija žele sudjelovati. Važan preduvjet za odobravanja sufinanciranja je da skup mora biti relevantan za razvoj civilnoga društva u Hrvatskoj, a prednost imaju one organizacije čiji predstavnici na tim međunarodnim skupovima imaju prihvaćeno izlaganje. Od srpnja do kraja studenoga ove godine ukupno su zaprimljena 22 zahtjeva za sufinanciranje od čega je odobreno 8 potpora za sudjelovanje na međunarodnim skupovima s ukupnim iznosom od 27.870,22 kuna.

Do kraja prosinca 2004. godine Savjet za strateška ulaganja u razvoj civilnoga društva donijet će odluke o odobravanju 30 institucionalnih potpora za razvoj i stabilizaciju organizacija s ukupnim iznosom od 5,5 milijuna kuna te do 6 investicija u programsko povezivanje udruga na temu sektorskih prilagodbi za pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji s ukupnim iznosom od 1,8 milijuna kuna.

Osnovni pokazatelji uspješnosti ovih financijskih potpora Nacionalne zaklade očitovat će se u stvaranim promjenama koje će se dogoditi u društvu djelovanjem organizacija civilnoga društva te uključivanjem, sudjelovanjem i zauzimanjem građanki i građana za razvoj lokalnih zajednica u kojima žive i rade.

Europske integracije

Projekt CARDS - uloga neprofitnoga sektora u pružanju socijalnih usluga

Iako je kvalitetno pružanje socijalnih usluga primarna odgovornost vlade, nije uvijek moguće podmiriti sve potrebe za pružanjem usluga u okviru postojećih vladinih institucija na nacionalnoj i/ili lokalnoj razini. U zemljama EU u kojima je ugovaranje pružanja usluga razvijeno, a čije su vlade radile u partnerstvu s neprofitnim organizacijama, došlo je do znatnog poboljšanja opsega i kvalitete socijalnih usluga. Isto tako, s obzirom da neprofitne organizacije imaju velik broj volontera (dobrovoljaca – građana/grāđanki koji se uključuju u provođenje projekata) i s obzirom da se njihov rad temelji na nižim fiksnim troškovima od onih u javnom ili komercijalnom sektoru, njihove su usluge često znatno ekonomičnije od državnih. Zbog tih su se razloga vlade širom razvijenog svijeta okrenule suradnji s neprofitnim organizacijama, da bi s vidljivim uspjehom povećale kvalitetu i opseg socijalnih usluga. Hrvatska se obvezala na dostizanje standarda pružanja usluga zemalja EU i povećanje sudjelovanja organizacija civilnoga društva u pružanju usluga. Ovim projektom Europska komisija osigurava sredstva i tehničku pomoć kojom Hrvatska to može ostvariti. Glavni instrument za postizanje spomenutih ciljeva su financijske potpore (grantovi), a dodijeljivat će se projektima neprofitnih organizacija koje će u partnerstvu s lokalnom upravom i samoupravom te njihovim institucijama pružati konkretne usluge na lokalnoj i nacionalnoj razini. Kako bi se što većem broju neprofitnih organizacija omogućilo da prijave svoje projekte za dobivanje financijskih potpora, predviđene su radionice za približno 600 sudionika u dvije faze i to: (a) za izradu projekata u okviru lokalnog socijalnog planiranja potreba za uslugama i (b) pisanje prijedloga projekata. Radionice vode hrvatski treneri koji su prošli posebnu izobrazbu radi pripreme za predstojeće zadatke. Ukupni predviđeni proračun projekta iznosi € 1.5 milijuna, od čega će otprilike jedna polovica biti izdvojena za financijske potpore

Program informiranja i izobrazbe o EU za predstavnike udruga

Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva u suradnji s udrugom European Citizens Action Service (ECAS) iz Bruxellesa provela je u listopadu 2004. natječaj za sudjelovanje u Programu informiranja i izobrazbe o EU za predstavnike udruga iz Republike Hrvatske. Programom se želi potaknuti aktivnije sudjelovanje organizacija civilnoga društva u procesu integriranja Hrvatske u EU te njihovo bolje povezivanje sa srodnim krovnim organizacijama koje djeluju na razini EU u Bruxellesu. U okviru programa predviđeni su, između ostalog, seminari u Hrvatskoj i u Bruxellesu, te posjet institucijama EU i krovnim europskim nevladinim udruženjima. Za određeni broj polaznika bit će omogućeno i stažiranje/praksa u renomiranim udrugama u Bruxellesu.

Po završetku programa od polaznika će se očekivati da aktivno sudjeluju kao treneri u programima izobrazbe o europskim integracijama za organizacije civilnoga društva na regionalnoj i lokalnoj razini. Predviđeno trajanje programa jest šest mjeseci, a njime je obuhvaćeno dvadeset pet predstavnika udruga iz čitave Hrvatske.

Glas civilnoga društva u Europskoj uniji (<http://europa.eu.int/yourvoice/>)

Europska komisija omogućuje organizacijama civilnog društva da aktivno sudjeluju u procesu oblikovanja novih politika na razini Europske unije. Internet stranica Your Voice in Europe (Vaš glas u Europi) jedinstveni je interaktivni portal putem kojega se Komisija savjetuje s organizacijama civilnog društva o sadržaju novih zakonodavnih inicijativa te prijedlozima novih strateških dokumenata i programa u svim područjima djelovanja EU. Sukladno usvojenom Kodeksu o minimalnim standardima u području savjetovanja, proces savjetovanja traje najmanje osam tjedana, a Komisija je dužna objaviti sve pristigle komentare i mišljenja organizacija o predloženim politikama te informirati o rezultatima provedenog savjetovanja. Portal Your Voice in Europe pokrenut je u okviru širih institucionalnih reformi EU koje imaju cilj približiti rad europskih institucija građanima, poboljšati dostupnost informacija i ojačati partnerski odnos s organizacijama civilnog društva.

Društvena odgovornost poduzeća u Hrvatskoj

UPRAVLJANJE UGLEDOM I RIZICIMA

Autorice: Aida Bagić i Marina Škrabalo, MAP Savjetovanja d.o.o.

Premda se društveno odgovorno poslovanje danas ne može smatrati prevladavajućim trendom poslovanja u Hrvatskoj niti ono određuje javno viđenje društvene uloge poslovnog sektora kao cjeline, ovo istraživanje pokazalo je da se širom hrvatske poslovne zajednice i zagovara i prakticira društvena odgovornost.

Što je društvena odgovornost poduzeća?

Društvena odgovornost poduzeća širok je pojam za koji ne postoji jednoznačna definicija, no rabi se pri određivanju utjecaja poslovnih aktivnosti na društvo u najširem smislu. Europska komisija u svojim *Smjernicama za politiku društvene odgovornosti poduzeća* (EC White Paper on CSR, 2003) definira ga kao *koncept prema kojem poduzeća na dobrovoljnom principu integriraju brigu za društvena pitanja i zaštitu okoliša u svoje poslovne aktivnosti i odnose s vlasnicima, dioničarima, zaposlenicima, potrošačima, dobavljačima, vladom, medijima i širom javnošću*. U zemljama Zapadne Europe i Sjeverne Amerike gdje je društveno odgovorno poslovanje danas najsustavnije, ključnu ulogu u poticanju poboljšanja poslovnih praksi ima pritisak javnosti, posebice potrošača i nevladinih organizacija zabrinutih za povrede ljudskih prava i uništenje okoliša, kao i pritisak financijskih tržišta gdje društvena reputacija poduzeća sve više utječe na vrijednost dionica i odluke ulagača.

O istraživanju društvene odgovornosti poduzeća u Hrvatskoj

Početak 2004. godine objavljen je izvještaj o istraživanju društvene odgovornosti poduzeća u Hrvatskoj, nastao u suradnji Academy for Educational Development (AED), The Prince of Wales International Business Leaders Forum (IBLF) i tvrtke MAP Savjetovanja. Istraživanje je uključilo pregled postojeće literature (posebno istraživanja prof. Bežovana i UNICEF-a o ulaganjima privatnog sektora u razvoj civilnog društva), analizu medijskih napisa o

društvenoj odgovornosti poduzeća te polustrukturirane intervjuje s 64 predstavnika/ca poduzeća, vladinih institucija, poslovnih udruga, stručnih tijela, nevladinih organizacija i medija izabranih na temelju vidljivosti njihova doprinosa društvenoj odgovornosti poduzeća i međusektorskoj suradnji.

Budući da se radi o jednom od prvih istraživanja ove vrste u Hrvatskoj, namjera je bila prikazati politički, ekonomski, institucionalni i pravni kontekst u kojem poduzeća razvijaju svoju društvenu odgovornost te istaknuti inovativne pristupe pojedinih poduzeća i međusektorskih partnerskih inicijativa kojima se promiče društvena odgovornost poduzeća u Hrvatskoj.

Izvorišta društvene odgovornosti poduzeća

Premda se društveno odgovorno poslovanje danas ne može smatrati prevladavajućim trendom poslovanja u Hrvatskoj niti ono određuje javno viđenje društvene uloge poslovnog sektora kao cjeline, ovo istraživanje pokazalo je da se širom hrvatske poslovne zajednice i zagovara i prakticira društvena odgovornost. Zanimljivo je da je sam termin društvena odgovornost poduzeća većini intervjuiranih poduzeća s pretežito domaćom vlasničkom i menadžerskom strukturom relativno nov, istovremeno su etičko poslovanje i skrb za neposrednu zajednicu i kvalitetu proizvodnje itekako rašireni i prepoznati kao važni za ugled, dugoročnu konkurentnost i povoljnu organizacijsku klimu.

Koja je korist od društveno odgovornog poslovanja za hrvatska poduzeća?

Zagovaranje dugoroč ne dobiti od društveno odgovornog poslovanja važno je prilikom promocije takve prakse u širem krugu gdje se još ne prepoznaje važnost društveno odgovornog poslovanja za općenito povećanje gospodarske održivosti, konkurentnosti i promjene rasprostranjenog negativnog stava prema poslovnom sektoru zbog kriminala i korupcije. Poduzeća uključena u ovu procjenu utvrdila su sljedećih pet područja u kojima se ostvaruju ključne koristi primjene odgovornih poslovnih praksi u Hrvatskoj :

Upravljanje ugledom i rizicima

U Hrvatskoj je osobito važno steći ugled tvrtke koja vodi računa o razvoju zajednice i nacionalnom razvoju - uslijed visokih socijalnih troškova tranzicije i rata i manjkavosti pravne države dominira negativan stav javnosti prema privatnom sektoru kao nemilosrdnom i korumpiranom.

Operativna učinkovitost

Smanjenje troškova uz istovremeno poboljšanje kvalitete postupaka upravljanja i samih proizvoda općenito se smatra ključnom poslovnom korišću investiranja u zaštitu okoliša.

Zapošljavanje novog osoblja, motivacija i zadržavanje radne snage

Nesposobnost sustava obrazovanja da zadovolji potrebe poslovnog sektora glavna je motivacija za investicije u stručni razvoj radnika osobito u znanja iz upravljanja, ICT-a, stranih jezika i specifične tehničke vještine.

Pristup kapitalu i odnosi s investitorima

Premda u Hrvatskoj nedostaje društveno odgovorno investiranje, uvođenje ISO normi izravno je povezano s izvoznom orijentacijom tvrtke i privlačenjem stranih investitora i poslovnih partnera u zemlju.

Konkurentnost i

Dok je, s jedne strane, pritisak potrošača u Hrvatskoj relativno

pozicioniranje na tržištu

slab, sve je veći interes za zaštitu domaće proizvodnje te zaštitu genetski nemodificiranih proizvoda, pri čemu je važan aktivizam zelenih.

Vidljivost društvene odgovornosti poduzeća

Istraživanje je uključilo i praćenje medija tijekom lipnja i srpnja 2003., u prvom redu, s namjerom da steknemo uvid u medijsku pokrivenost poslovnih praksi koje bi se mogle podvesti pod naziv društveno odgovornog ponašanja, ali isto tako i da procijenimo u kojoj je mjeri u svakodnevnom medijskom govoru zaživio pojam društvene odgovornosti poduzeća.

Analiza je pokazala da su medijski kudikamo najbolje pokriveni primjeri sponzorstva i davanja, što je s obzirom na njihovu marketinšku vrijednost moglo i očekivati. Mnogo su rjeđi općeniti tekstovi o društvenoj odgovornosti poduzeća te ulaganjima u temeljne upravljačke i proizvodne procese koji se većinom pojavljuju u poslovnim medijima. Intenzivnije informiranje šire javnosti o ovim aspektima društveno odgovornog poslovanja imalo bi pozitivan utjecaj kako na opću percepciju poslovnog sektora, tako i na poticanje drugih poduzeća da unaprijede svoje temeljne poslovne prakse.

Dominantna područja društveno odgovornog poslovanja

Nalazi istraživanja ukazuju na tri dominantna područja društveno odgovornog poslovanja u Hrvatskoj – *ulaganja u tehnologiju i sustave upravljanja koji pogoduju zaštiti okoliša*, *ulaganja u razvoj ljudskih potencijala* (posebice edukaciju) te *ulaganja u lokalni društveni razvoj donacijama lokalnim udrugama građana i javnim ustanovama*, naročito radi skrbi za djecu, bolesne i nemoćne.

Dok su za većinu intervjuiranih poduzeća briga za zaštitu okoliša i ljudske potencijale izravno vezana i za konkurentnost time što se njima dobiva na kvaliteti i dugoročnoj učinkovitosti proizvodnje, donacije javnom sektoru često se i proračunski unutar poduzeća odvajaju od

sponzorstava uklopljenih u marketinške strategije te se tretiraju kao izraz privatnog, «ljudskog», a ne poslovnog interesa za koji poduzeća ne traže, ponekad čak i odbijaju protuuslugu promocije. Posebice je uočljiv manjak marketinškog interesa kod donacija malih i srednjih poduzeća. U Hrvatskoj postoje samo četiri sustavna korporacijska programa donacija (Zagrebačka banka, Lura, Holcim Hrvatska te Ford/Auto 2000), a većina ostalih intervjuiranih poduzeća ističe da bi ih takav pristup ponešto ograničio u reagiranju na potrebe iz lokalne zajednice.

Uloga civilnoga društva u promociji društvene odgovornosti poduzeća

Kao i u svijetu hrvatsko civilno društvo ima dvostruku, na prvi pogled proturječnu, ulogu u promociji društveno odgovornog poslovanja – s jedne strane, nezavisno praćenje i procjena utjecaja poduzeća na društvo i okoliš nužan je oblik pritiska kojim se poduzeća potiče na veću transparentnost i odgovornost; s druge strane, multisektorska suradnja nužna je za prikupljanje potrebnih sredstava za održivo rješavanje društvenih problema. Prema uvidima stečenima tijekom istraživanja i osobnog poznavanja djelovanja civilnog društva čini nam se da nevladine organizacije trebaju unaprijediti vlastite kapacitete za djelotvornu ulogu kritičara i partnera poslovnom sektoru, pri čemu će se nužno neke organizacije u većoj mjeri usmjeriti na jednu ili drugu ulogu. U oba je slučaja nužno povećati preglednost i vidljivost djelovanja civilnog društva u javnosti, osposobiti se za sustavno praćenje i procjenu društvene odgovornosti poduzeća, kao i za predlaganje suradničkih razvojnih projekata poslovnom sektoru. Pritom se ističe važnost učinkovitog komuniciranja organizacija civilnog društva s poslovnim sektorom, bez obzira na to radi li se o konfrontaciji ili suradnji.

Aktualne inicijative promocije društvene odgovornosti poduzeća

Niz međunarodnih i hrvatskih organizacija, u prvom redu, neprofitnih, ali sve češće i profitnih, kontinuirano djeluje na poticanju međusektorske suradnje koja je posebno značajna kao potencijalni mehanizam razvoja društvene odgovornosti poduzeća u vidu ulaganja u neposrednu zajednicu i društveni razvoj. Primjerice, u svibnju su ove godine AED i World Learning u suradnji s IBLF-om organizirali dvije radionice o međusektorskim partnerstvima. Jedan je od učinaka i novo partnerstvo Zagrebačke banke i Hrvatske udruge za školovanje pasa vodiča i mobilitet na šestomjesečnoj dobrotvornoj kampanji prikupljanja sredstava za izgradnju regionalnog centra za pse vodiče i mobilitet. Ista je udruga u okviru svog edukativno-promotivnog programa organizirala i radionicu *Sponzorstvo kao partnerstvo* gdje su predstavnice tvrtki i udruga razmijenile iskustva i praktične savjete. Savjetovanje o poboljšanju vlastite suradnje s poslovnim sektorom upriličila je i udruga Romi za Rome. Udruga Domaći planira radionicu o društvenoj odgovornosti s Centrom za civilne inicijative i poslovnim sektorom. Sredinom studenog održano je multisektorsko savjetovanje o preduvjetima razvoja okvira javne politike društvene odgovornosti poduzeća, u okviru UNIDO-vog projekta.

Jedna od značajnijih budućih inicijativa započinje u prosincu 2004., konferencijom *Promicanje društvene odgovornosti poduzeća u Hrvatskoj: Agenda za 2005.* u organizaciji Ekonomskog instituta Zagreb i Zaklade Konrad Adenauer. Namjera je okupiti ključne aktere iz svih sektora oko zajedničkih inicijativa kojima će se Hrvatska pridružiti *Europskoj poslovnoj kampanji za promociju društvene odgovornosti poduzeća* tijekom 2005. godine, u kojoj je dragocjen doprinos svih zainteresiranih organizacija civilnog društva.

Ovaj se članak temelji na dvama člancima istih autorica objavljena u posebnim izdanjima Privrednog vjesnika «Održivi razvoj», listopad 2003. i listopad 2004.

Aida Bagić, Marina Škrabalo and Lana Narančić (2004) *An Overview of Corporate Social Responsibility in Croatia*. Academy for Educational Development. Dostupno na stranicama <http://www.aed.hr/> u pdf formatu na engleskom izvorniku i u hrvatskom prijevodu.

Uz ovaj, u hrvatskoj su uporabi i sljedeći istoznačni termini: korporativna socijalna odgovornost, društveno odgovorno poslovanje, socijalna odgovornost gospodarstva itd., ali još nema standardizacije. Kako je izraz dug, često se rabi i engleska skraćenica CSR (corporate social responsibility), a ponekad i eksperimentalna hrvatska inačica DOP (društvena odgovornost poduzeća).

Promatrano razdoblje ni u kom slučaju nije reprezentativno, naprosto je koincidiralo s vremenskim početkom istraživanja dok je njegovo trajanje bilo uvjetovano raspoloživim financijskim sredstvima.

Splitski amarcord

PRIMJERI DOBRE PRAKSE - "Splitski amarcord"

Priča o fotomonografiji Ante Verzottija Splitski amarcord ima svoj početak - u Brodomerkurovim kalendarima, a doživjet će svoj bajkovit završetak - donacijom za kupnju stana Lastavicama, udruzi za inkluziju, iz Splita, koja potiče i podupire osamostaljivanje za život osoba s teškoćama u razvoju te mladeži bez odgovarajuće roditeljske skrbi.

Udruga za inkluziju "Lastavice" iz Splita, osnovana je polovicom 2000. godine, a bavi se poticanjem samostalnog života izvan institucija mladeži bez odgovarajuće roditeljske skrbi i osoba s teškoćama u razvoju.

Prije nešto više od godine dana udruga je započela kampanju prikupljanja novca za kupnju vlastitog stana za svoje štíćenike. Prvi stan za udrugu kupila je tvrtka Dalmacijacement za Novu godinu 2004.

U proljeće ove godine i tvrtka Brodomerkur uključila se u akciju udruge "Lastavice" pokretanjem vlastite kampanje koju provodi s dnevnim listom "Slobodna Dalmacija". Kampanja je nazvana "Svaka lasta čini proljeće", a cilj joj je prikupiti milijun kuna za kupnju i opremu još jednoga stana.

Budući da Brodomerkur već godinama uspješno surađuje sa splitskim fotografom Antom Verzottijem, autorom prepoznatljivih Brodomerkurovih kalendara, u Brodomerkuru su odlučili tiskati te kalendare kao monografiju "Splitski amarcord" jer se dojmljivo nadovezuje na ideju i motive "Lastavica".

Brodomerkur je zajedno sa Slobodnom Dalmacijom sponzorirao tiskanje fotomonografije, a prihod od fotomonografije bit će prihod za kupnju stana. Tako je nastao osnovni kostur kampanje koji je do danas polučio očekovani rezultat – udruga je na račun dobila novac za kupnju drugoga stana!

Voditeljica odnosa s javnošću Brodmerkura Senka Mrduljaš Pezzi rekla nam je da je razlog uključivanja Brodomerkura u akciju "Lastavica" proaktivan odnos prema humanitarnim akcijama kao sastavnim dijelom Brodomerkurove misije

Zašto Linux?

NOVE TEHNOLOGIJE I PRIVILEGIJA IZBORA

Autor: Marcell Mars

O tehničkim usporedbama dvaju sustava, Linuxa i Windowsa, nije potrebno govoriti jer, ako ne možete pratiti stručne rasprave, ostaje vam mogućnost samo izbora strane kojoj ćete vjerovati, a danas nijedna strana u raspravama ne donosi očitu prevagu u borbi za tron tehničke izvrsnosti. Osim što je Linux slobodan, besplatan, sigurniji, zanimljiviji, draži i nema opasnosti od virusa.

Privilegija

izbora

Mi biramo. Ili danas, u ekonomski globaliziranom svijetu, bolje rečeno, imamo privilegiju izbora. Pa biramo: bicikl s debelim lancem umjesto automobila s alarmom, skupu zdravu organski uzgojenu hranu umjesto jeftinih masnih McDonaldsovih hamburgera, cijedenu naranču umjesto Coca Cole, odjeću s buvljaka umjesto odjeće s fancy markicama koje šivaju djeca u sweatshopovima Trećeg svijeta, putovanja vlakom umjesto ekološki neprihvatljivim zrakoplovom, biramo angažiranu umjetnost umjesto industrijske konfekcije, citiramo "Trainspotting" i "Klub boraca" jer u "Čarlijevim anđelima" nema ničega....

Iako i sam na rubu da sve prethodno napisano zaniječem predajući se zavodljivom cinizmu te očekujući vaše razotkrivanje moje sugestivne manipulacije pisane u prvom licu množine, teško da ću naći ikoga tko bi stvarno ignorirao i odbacio navedene izbore kao hype bez pokrića.

Navedenom nizu izbora, za potrebe suspensa u poseban odlomak, pridodat ću još jedan. Za razliku od već spomenutih, ovaj izbor ne podrazumijeva aktivizam kroz odricanje, već iziskuje nešto novog učenja i razvoja. No, valjda zbog navika i straha, taj se izbor većini ljudi čini bitno težim od učenja novog jezika, odluke o dizanju svako jutro u određeno vrijeme, odlaska na jogu ili prelaska na makrobiotiku. To i ne bi bio problem da se izbor o kojem govorim, ne tiče okružja u kojem većina ljudi koje znam, provodi većinu svog vremena. Radi se o izboru operativnog sustava, našeg sučelja prema informacijskom okružju. (Zadnji suspens: Znači, ne izbora gedora, paste za zube ili digitrona). Da, postoje još neki drugi mogući Windowsi.

Konzumerizam

i

digitalna

komunikacija

Dominantna kultura korištenja Windowsa govori nam da je loše propitivati sučelje (i okružje) u kojem radimo, jer tako gubimo dragocjeno vrijeme, a vrijeme trebamo trošiti isključivo na efikasno obavljanje posla. Naš je posao, naš prioritet. No, ako nam cilj ne opravdava sredstvo, pa nam nije samo važno najbrže se prebaciti s mjesta A na mjesto B, ako nam nije prioritet što brže zadovoljiti potrebu za hranom i pićem, ako ne želimo podržavati eksploataciju djece i radnika, ako se ne damo zaglupljivati jeftinim medijskim manipulacijama, kako to da se ništa od te logike nikada ne dotakne Windowsa???

Navedeni problem, kao posljedicu naših navika, lijenosti i kulture korištenja korisničkog sučelja, ne bi bilo potrebno izdvajati iz niza drugih lijenosti, loših navika i konzumerizma da ne nosi i neke vrlo

važne specifičnosti. Gotovo su svi današnji komunikacijski kanali digitalizirani, što znači da su za njihovo funkcioniranje potrebni vrlo precizni standardi. Svi uređaji koje koristimo u digitalnoj komunikaciji pogonjeni su nekim operativnim sustavom. Operativni sustavi primjenjuju (implementiraju) komunikacijske standarde koji oblikuju i propisuju izmjenu podataka između računala, mobitela, satelitske navigacije i slično. (Baš kao što gramatika i pravopis oblikuju i propisuju način na koji komuniciramo.)

Zajednički je cilj softverske industrije, akademskih zajednica i najšireg spektra korisnika da standardi budu općeprihvaćeni, transparentni, fleksibilni, da otvaraju mogućnosti kreativnih primjena, a da time ne ugroze interoperabilnost standarda. Specifičan cilj svakog tržišnog aktera softverske industrije jest pobijediti konkurenciju. Slobodno tržište tu poziciju osigurava onima s najboljim rezultatom u matrici efikasnih implementacija standarda, korisnih inovacija, primjerenih marketinških strategija i uspješnih poslovnih odluka (uz poštivanje zakonskih regulativa). Inovacije te ulaganje u istraživanje i razvoj trebali bi biti zaštićeni regulacijom intelektualnog vlasništva i autorskih prava. Trebali bi...

Zakonska regulacija intelektualnog vlasništva i autorskih prava, kao i u mnogim drugim područjima, transformirala se u isključivu zaštitu korporativnih interesa te je tako postala samo jedno od oruđa kojim jako bogati pobijeduju svoju siromašniju konkurenciju. Mogućnost patentiranja najočitijih ideja i praksi u softveru premrežila je cijeli kreativni izražajni prostor softverske produkcije nepremostivim

ograničenjima. Ako imate dovoljno novca, danas možete bilo koga izbaciti iz tržišne utrke pokretanjem nebuloznih sudskih procesa pozivajući se na vlasništvo nad idejama poput dvostrukog klikanja (Microsoft), stiskanja TAB tipke pri korištenju formulara (Microsoft) ili jednostrukog klika do kupovine (Amazon). A ako s vremenom zauzmete dovoljan udio na tržištu, ni standardi više nisu nešto što bi se trebalo poštovati. Time ste u prilici monopolizirati razvoj, a imati monopol nad razvojem, najbolja je pozicija na globalnom tržištu.

Pokret slobodnog softvera
Prije 20 godina Richard Stallman predvidio je što će se desiti na području komodifikacije kreativnih ideja u području softvera i pokrenuo je pokret slobodnog softvera (<http://www.gnu.org/>). Pokret slobodnog softvera ne skriva informacije (programski kod je otvoren), svatko je dobrodošao i slobodan uključiti se u suradnju, pridonijeti razvoju i razmjenjivati znanja i vještine u kojem se standardi poštuju, jer je to dobro "svima, a ne samo njima". Pokretu su se pridružili programeri iz čitavog svijeta i stvorili jedan od najimpresivnijih modela suradnje u povijesti.

Najveći dokaz uspješnosti suradničkog modela produkcije možemo naći u njegovoj ulozi u izgradnji infrastrukture globalne Mreže, za čiji su razvoj, pouzdanost i funkcioniranje ključne aplikacije poput Apache web server, sendmail, OpenSSH, MySQL, php i dr.. Zadnji dosezi suradničkog modela omogućavaju nam i obavljanje svih uredskih, mrežnih i multimedijalnih zadataka (GNU/Linux, OpenOffice.org, KDE, Gnome, Mozilla...), no možda je najvažniji doprinos suradničkih modela dokaz da prostor slobode i suradnje osigurava razvoj i

inovativnost bez potrebe za eksploatacijom.

(Za kraj bez suspense.) Još je jedan mogući izbor: Linux umjesto Windowsa. O tehničkim usporedbama dvaju sustava nije potrebno govoriti, jer ako ne možete pratiti stručne rasprave, ostaje vam mogućnost samo biranja strane kojoj ćete vjerovati, a danas nijedna strana u raspravama ne donosi očitu prevagu u borbi za tron tehničke izvrsnosti. Osim što je Linux slobodan, besplatan, sigurniji, zanimljiviji, draži i nema opasnosti od virusa. 2004 copyleft by Marcell Mars

E-learning akademija (ELA)

CARNet (Hrvatska akademska i istraživačka mreža) ove je akademske godine u sklopu edukacijskog centra Edupoint pokrenula projekt E-learning akademije (ELA). E-learning akademija uspostavljena je zbog organiziranog oblika obrazovanja o e-learningu kroz tri jednogodišnja programa: Menadžment u e-learningu, E-learning tutor i Dizajner e-learning tečajeva. Uvodnom radionicom, 18. listopada 2004. godine, počela je nastava za 25 polaznika prve generacije programa "Menadžment u e-learningu". U okviru sporazuma sa CARNetom, Nacionalna će zaklada stipendirati četiri polaznika akademije iz organizacija civilnoga društva.

Portal:

<http://www.civilnodrustvo.hr/>

Civilnodrustvo.hr portal je čiju je izradu potakla Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva s osnovnom namjerom da se ponude raznoliki sadržaji i usluge potrebni inicijativama i organizacijama civilnoga društva, donatorskim organizacijama te javnom i privatnom/poslovnim sektoru u njihovom djelovanju usmjerenom na razvoj civilnoga društva u Republici Hrvatskoj. Projekt Civilno društvo.hr nastavak je i proširenje projekata koje je započeo Ured Vlade Republike Hrvatske za udruge. Portal će sadržavati nekoliko sučelja za zasebne sadržajne i servisne module za koje će biti osnovani projektni timovi. Konačan broj modula odredit će se s obzirom na potrebe koje iskažu predstavnici inicijativa i organizacija civilnoga društva te s obzirom na interes za sudjelovanjem u njihovu razvoju. Pozivamo sve predstavnike inicijativa i organizacija civilnoga društva da se odazovu našem pozivu za zajedničkim uređivanjem ovoga portala. Podrobnije informacije: <http://www.civilnodrustvo.hr/>

Strategija širokopojasnoga interneta

Prema informacijama iz Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka, započela je izrada Strategije razvoja širokopojasnoga interneta koja bi trebala biti gotova do kraja ove godine. Izrada Strategije bit će financirana iz fondova Europske unije. Širokopojasna internetska veza ili ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line) asimetrička je digitalna pretplatnička linija koja omogućuje brz prijenos podataka telefonskim vodovima. Slična je ISDN tehnologiji u toliko što, uz pristup Internetu, omogućuje i stalnu telefonsku liniju, međutim, korisnik preko ADSL-a puno većom brzinom može surfati Internetom.

Pitate? Odgovaramo.

Odgovara: Veronika Borčić, suradnica za financijsko praćenje i savjetovanje

Porezna oslobođenja i međunarodni ugovori

Mogu li oslobođenja od plaćanja PDV-a iskoristiti neprofitne organizacije kada je riječ o projektima koji se financiraju iz sredstava Europske komisije i Vlade SAD-a?

Izmjenama Pravilnika o PDV-u (NN br. 50. od 30. travnja 2004.) na snazi od 8. svibnja 2004. neprofitne organizacije, udruge i ustanove, više ne mogu iskoristiti pravo na porezno oslobođenje pri nabavi dobara i usluga u tuzemstvu što ih plaćaju novcem darovanim iz inozemstva.

Međutim, i dalje su u primjeni oslobođenja od plaćanja PDV-a propisana odredbama međunarodnih ugovora što obvezuju Hrvatsku sukladno članku 140. Ustava RH, te imaju snagu nadnacionalnog zakonodavstva. Oslobođenja od plaćanja PDV-a po međunarodnom ugovoru mogu iskoristiti neprofitne organizacije kada se financira pojedine projekte iz sredstava Europske komisije i Vlade SAD-a.

Vlada Republike Hrvatske 6. svibnja 1994. godine potpisala je s Vladom SAD-a Sporazum o gospodarskoj, tehničkoj i srodnoj pomoći.

Sukladno članku 3. tog Sporazuma, ukupan materijal, oprema ili novac dostavljen ili stečen u Hrvatskoj, ako ga šalje američka Vlada te sve fizičke i pravne osobe koje financira Vlada SAD-a, prema programima ili projektima pomoći prema Sporazumu, oslobođeni su plaćanja PDV-a.

Nadležno tijelo nositelja provedbe pojedinoga međunarodnog ugovora, ispostavlja propisanu potvrdu na temelju koje korisnik povlastice može iskoristiti pravo na oslobođenje od plaćanja PDV-a.

Prema članku 3. Uredbe o potvrđivanju Sporazuma, njegova je provedba u nadležnosti Ministarstva gospodarstva, odnosno (prema novom ustroju državne uprave) Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva).

Knjigovodstvo neprofitnih organizacija

Jesu li sve neprofitne organizacije dužne voditi knjigovodstvo? Koje neprofitne organizacije nisu dužne voditi dvojno knjigovodstvo?

Člankom 13. Uredbe o računovodstvu neprofitnih organizacija (NN br. 112/93) i čl. 42. Pravilnika o knjigovodstvu i računskom planu neprofitnih organizacija (NN br. 20/94 i 40/94 ispravak) dijelimo organizacije na dvije skupine organizacija koje vode:

- jednostavno knjigovodstvo
- dvojno knjigovodstvo

Obveze sastavljanja, izvještavanja i vođenja dvojnog knjigovodstva prema Uredbi i Pravilniku izuzete su neprofitne organizacije čija je ukupna vrijednost imovine ili godišnji prihod za prethodnu godinu manji od 2.556,46 eura.

Pritom je dovoljno da je jedan od uvjeta (godišnji prihod ili ukupna vrijednost imovine za prethodnu godinu) manji od propisanog cenzusa, pa da neprofitna organizacija ne vodi dvojno knjigovodstvo i ne sastavlja financijske i statističke izvještaje.

Člankom 42. Pravilnika propisano je da neprofitne organizacije koje nisu obveznici primjene dvojnog knjigovodstva (tzv. male neprofitne organizacije), moraju voditi:

- knjigu blagajne
- knjigu prihoda i rashoda
- što znači da vode jednostavno knjigovodstvo.

Novosti u izdavaštvu

Priredila: Ruža Beljan

Iz tiska je upravo izašla knjiga **GRAĐANI KAO PARTNERI: INFORMIRANJE, KONZULTIRANJE I PARTICIPIRANJE JAVNOSTI U KREIRANJU PROVEDBENE POLITIKE** (izdavač OKSIMORON iz Zagreba, 2004), jedna je od prvih knjiga OECD-a na hrvatskom tržištu.

Knjiga daje teoretsku podlogu za jačanje veza građana i vlade te daje primjere dobre prakse studijama slučaja iz 9 zemalja OECD-a.

Knjiga je namijenjena službenicima tijela državne uprave svih razina, nevladinim organizacijama, menadžmentu, studentima, obrazovnim institucijama, ali i najširem sloju građanstva koje se želi pobliže upoznati s načelima participativne demokracije.

.....
Nakladni zavod Globus (Biblioteka Kultura) izdao je knjigu **CIVILNO DRUŠTVO** prof. dr. Gojka Bežovana.

Knjiga je rezultat desetogodišnjeg istraživanja problema razvoja civilnoga društva u Hrvatskoj. Ovom knjigom popunjava se praznina u našoj stručnoj literaturi o suvremenom značenju i problemima razvoja civilnoga društva u Hrvatskoj. Knjiga dijelom sadrži prerađene radove koji su dosad objavljivani u različitim časopisima, a dijelom se sadržaj objavljuje prvi put. Knjiga je namijenjena istraživačima i nastavnicima, studentima, kreatorima javne politike, donatorskim agencijama, praktičarima u organizacijama civilnoga društva. Izdavanje ove knjige financijski su potpomogli Matra Kap program Nizozemskog veleposlanstva u Zagrebu, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske, Zagrebačka banka i drugi donatori.

.....
U izdanju UNDP-a (United Nations Development Programme – Program Ujedinjenih naroda za razvoj), a na temelju provedenog istraživanja, javnosti je predstavljena stručna publikacija **IZVJEŠĆE O DRUŠTVENOM RAZVOJU: MLADI U HRVATSKOJ 2004.**

Izvješće je izrađeno kroz proces interakcije i konzultacije s mladima diljem Hrvatske. Štoviše, mladi su izvješće i napisali, odlučujući sami koja su to ključna pitanja koja se tiču njihova položaja i budućnosti. Ovo Izvješće predstavlja poglede o društvenom razvoju iz perspektive mladih: kako oni traže oblikovanje budućnosti od onih koji na to oblikovanje mogu utjecati. Izvješće je podijeljeno u deset tematskih cjelina u kojima se razmatraju interaktivni odnosi: mladi i država, mladi i gospodarstvo, sadržaji za mlade u njihovo slobodno vrijeme, marginalizacija mladih od strane okoline, sukobi, nasilje i demokratizacija...

Izvješće o društvenom razvoju : Mladi u Hrvatskoj 2004, izrađen je u suradnji s Centrom za mirovne studije (CMS), Demokratskom inicijativom mladih (DIM), Mrežom mladih Hrvatske (MMH).

.....
Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva u suradnji s ICNL-om (International Center for

Not-for-Profit Law) izdala je knjigu **PREGLED POREZNIH ZAKONA KOJI SE ODNOSE NA NEVLADINE ORGANIZACIJE U SREDNJOJ I ISTOČNOJ EUROPI** (priredio i s engleskog preveo dr. Hrvoje Arbutina). To je drugo dopunjeno i izmijenjeno izdanje. Knjiga sadrži pregled važećih poreznih propisa koji se odnose na neprofitne, nevladine organizacije u šesnaest zakonodavstava Srednje i Istočne Europe. To su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Estonija, Hrvatska, Kosovo, Latvija, Litva, Mađarska, Makedonija, Poljska, Republika Češka, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Srbija i Crna Gora. Pregled ima dvije svrhe. Prva je obavijesna. Pregled je zbir podataka koji se odnose na važeće porezne propise primjenjive na nevladine organizacije, dakle na podatke prema sadašnjem stanju. Druga je analitička. Ovaj rad, naime, nastoji ustanoviti sva područja u kojima bi reforma poreznih propisa pridonijela usklađenju tih propisa s međunarodno.

Sa svih strana

Izdvojili smo: događaje, dokumente, najave

Konferencija: Vrijeme je život

U Budimpešti je 3. i 4. studenoga održana konferencija "Time is Life", na temu biološke raznolikosti.

Konferenciju je otvorila Katalin Rodics, mađarska ministrica zaštite okoliša i voda. Na dvodnevnoj konferenciji bilo je riječi o održivom razvoju s naglaskom na zaustavljanju gubitka biološke raznolikosti, prikazana je prezentacija projekata nacionalnih nastojanja usmjerenih prema zaustavljanju gubitka biološke raznolikosti na primjerima Albanije, Bugarske, Moldavije, Rumunjske, Srbije i Crne Gore.

CEEWEB (Mreža nevladinih organizacija koje rade na zaštiti prirodne baštine u zemljama Srednje i Istočne Europe).organizirao je konferenciju povezujući i uspoređujući globalne, paneuropske, regionalne i nacionalne procese, inicijative i nastojanja u cilju zaustavljanja gubitka biološke raznolikosti. Konferencija je imala cilj unapređenje razumijevanja između vladinih i nevladinih organizacija te izgradnju partnerstva između raznih sektora, a sve u cilju veće učinkovitosti zaštite biološke raznolikosti. Raspravljalo se koja je glavna uloga, koje su mogućnosti odnosno što mogu nevladine organizacije poduzeti u formiranju politike i njenoj primjeni promicanjem strategije održivog razvoja na lokalnoj, globalnoj razini i konkretno u Europskoj uniji.

Kao članica mreže CEEWEB iz Hrvatske, na ovoj konferenciji je sudjelovala udruga Osječki zeleni.

U pripremi Nacionalna strategija za sprječavanje nasilja u obitelji

Radna skupina za izradu Nacionalne strategije za sprječavanje nasilja u obitelji završila je prvu fazu izrade strategije, koja bi trebala biti gotova te započeta u primjeni najkasnije početkom 2005. godine. Tom bi strategijom bili razvijeni konkretni modeli pomoći žrtvama nasilja. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, usporedni podaci s istim razdobljem u protekloj godini, kažu, broj kaznenih djela porastao je za 47,8 posto u ovoj godini, a broj prekršajnih za 32,2 posto. U prvih sedam mjeseci ove godine ubijeno je 12 žena – ubojice su supruzi, a u cijeloj protekloj godini taj je broj bio 11.

22. rujna - Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama.
Dana 22. rujna ove je godine po prvi put obilježen Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad

ženama. Naime, na inicijativu Vlade pokrenut je postupak da se jedan dan u godini obilježi kao dan borbe protiv nasilja u obitelji. Odabran je upravo 22. rujna, kao spomen na zločin koji je toga dana 1999. godine dogodio u sudnici Općinskog suda u Zagrebu kada je Matko Oraškić uoči početka parnice brakorazvodnoga postupka ubio hicima iz pištolja svoju suprugu Gordanu, sutkinju Ljiljana Hvalec, odvjetnicu Hajra Prohić. Obilježavanje ovoga dana jedan je od niza nastojanja iskazanih posljednjih godina da se poboljša položaj žene ne samo u obitelji, već i u široj zajednici.

Seminar o ženskom leadershipu

U organizaciji Centralnoeuropske leadership inicijative (CELI) i udruge Centar za mentalno zdravlje i ljudska prava iz Zagreba u lipnju ove godine u Starogradskoj vijećnici u Zagrebu održan je seminar na temu ženskog leadershipa: «Stakleni strop». Seminar je značajan stoga što je na jednom mjestu okupio brojne žene aktivne u različitim područjima društvenoga djelovanja, a trajao je dva dana tijekom kojih je održano pet radionica i dva okrugla stola. Iz programa seminara izdvajamo: “Osnovno polazište od kojeg se krenulo pri planiranju ovog seminara jest činjenica da žene u Hrvatskoj imaju tek osrednju tradiciju sudjelovanja u društvenom životu u odnosu na razvijeni svijet. Činjenica je da je ženama svuda u svijetu nešto teže doći na vodeća mjesta u politici, gospodarstvu i općenito napredovati u profesiji. Zakoni koji štite žene u njihovim biološkim ulogama i pozitivno potkrepljivanje kojim se stimulira sudjelovanje žena u javnom životu nisu dovoljni za prevladavanje nevidljive prepreke na koju žene nailaze u društvenom napredovanju, a koja se u poslovnoj literaturi Zapada naziva "stakleni strop" (glass ceiling).”

Novi Zakon o sigurnostiprometa na cestama

Novi Zakon o sigurnosti na cestama (NN 105/2004), o kojem se još uvijek burno raspravlja zbog propisanih 0,0 promila alkohola za vozače, donio je važne pozitivne promjene za osobe s invaliditetom: znak pristupačnosti glasi na osobu i kazne su visoke za zlouporabu. Naime, znak pristupačnosti izdaje se na ime osobe s invaliditetom, odnosno za vozila udruga osoba s invaliditetom na ime udruge, a izgled znaka, uvjete za njegovo stjecanje, način obilježavanja parkirališnog mjesta te prava koja se na temelju njega mogu ostvarivati, propisuje ministar nadležan za poslove prometa uz suglasnost ministra za zdravstvo. U HSUTI-u (Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida) smatraju da će ova promjena u zakonu rezultirati poboljšanjem i olakšanjem života osoba s invaliditetom u prometu.

ZaMirZine - novine za civilno društvo

Udruga ZaMirNet početkom rujna predstavila je novi web portal ZaMirZine, novine za civilno društvo i urbanu kulturu. Govoreći na svečanom predavljanju novina, urednik Toni Gabrić je rekao da mainstream mediji imaju cenzuru koju određuju interesi kapitala, dok će njihov projekt intelektualnoj publici nuditi teme društvenih znanosti, vjerskih sloboda, nove duhovnosti.

Na promociji novina govorila je i Danijela Babić, izvršna direktorica, predavljenjem ZaMirNeta, pokretača i izdavača online novine. Podsjetila je na same početke projekta, pokrenutog početkom devedesetih godina tijekom ratnih zbivanja na našim područjima, naglasivši kako su projekt pokrenule razne udruge za zaštitu ljudskih prava, mirovnih organizacija i ženskih grupa, koje su tada stvorile regionalnu mrežu pod nazivom Zamir Transnational Network....

13. konferencija o volonterstvu - VolontEurope

Od 1. do 5. listopada 2004. u hotelu "Croatia" u Cavtatu održana je 13. međunarodna konferencija o volonterstvu VolontEurope. Konferencija je okupila gotovo 120 predstavnika volonterskih organizacija iz cijeloga svijeta. Na svečanom otvaranju i domjenku organiziranom u tu prigodu u palači Sponza u Dubrovniku bili su nazočni - Cvjetana Plavša-Matić, izaslanica potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske gđe Jadranke Kosor; zamjenik gradonačelnice grada Dubrovnika g. Antun Kisić, britanska ministrica za volonterstvo gđa Fiona McTaggart, izvršna direktorica organizacije CSV gđa Elisabeth Hoodless /CSV - Community Service Volunteers - najveće britanske volonterske organizacije/, te brojni predstavnici volonterskih organizacija iz zemlje i inozemstva. Sadržajem izuzetno bogata i zanimljiva, Konferencija je ponudila radionice o menadžmentu u volonterstvu, o volontiranju u poslovnom sektoru, o prepoznavanju, priznavanju i akreditiranju volontera, o ulozi volontera u razvoju zajednice, o volonterstvu u zaštiti okoliša i kulturi, o odgovarajućim zakonskim okvirima za volontiranje te o inovacijama u volonterstvu. Pokrovitelj 13. međunarodne konferencije o volonterstvu VolontEurope bila je Vlada Republike Hrvatske.

Ekološka aktivistica Wangari Maatai dobitnica Nobelove nagrade za mir 2004.

Dobitnica Nobelove nagrade za mir 2004. ekološka je aktivistica Wangari Maathai (64) iz Kenije. U povodu dodjele ove nagrade Odbor za dodjelu Nobelove nagrade, objavio je: "Maathai stoji na prvoj liniji borbe za promociju održivog ekološkog društva, ekonomskog i kulturnog razvoja u Keniji. U toj je borbi prihvatila demokraciju, ljudska prava, posebice prava žena. Ona razmišlja globalno, a djeluje lokalno".

Maathai je prva Afrikanka dobitnica Nobelove nagrade za mir, otkad je 1901. utemeljena ova nagrada. Godine 1977. Wangari Maatai je utemeljila Pokret za zeleni pojas, plan sadnje drveća u Keniji kojim se promiče bioraznolikost. Zahvaljujući njezinom djelovanju deforestacije, koja uzrokuje suše i siromaštvo lokalnoga stanovništva, u Keniji je zasađeno više od 30 milijuna drveća, a u rasadnicima su zaposleni deseci tisuća osoba, među kojima mnogo žena. Nagrada – zlatno odličje, diploma i ček na 1,1 milijuna eura – predani su joj 1. prosinca na dan obljetnice smrti utemeljitelja nagrade, Šveđanina Alfreda Nobela.

Vlada imenovala Odbor državne nagrade za socijalnu skrb i humanitarni rad

Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 27. listopada 2004. donijela rješenje o imenovanju predsjednika i članova Odbora državne nagrade za socijalnu skrb i humanitarni rad. Predsjednikom Odbora državne nagrade za socijalnu skrb i humanitarni rad imenovan je doc.dr.sc. Nino Žganec, a članovima Odbora imenovani su: Marija Bajt, dr.sc. Jadranko Crnić, prof.dr.sc. Gojko Bežovan, Branko Medunić, Dragutin Keserica, mr.sc. Jasmina Ostojić.

"Izbori u medijima – Hrvatska 2003."

Knjiga "Izbori u medijima – Hrvatska 2003." / "Elections in the media – Croatia 2003." u izdanju Hrvatskog helsinškoga odbora za ljudska prava (urednica Milena Gogić), rezultat je istraživanja djelovanja medija u vrijeme predizborne kampanje za parlamentarne izbore 2003. godine.

U ovom istraživanju korištena je metodologija Europskog instituta za medije iz Duesseldorfa

u suradnji s kojim je HHO započeo projekt monitoringa medija. Cilj istraživanja bio je utvrditi osnovne podatke o tome kako su najutjecajnije mediji – televizija, radio i dnevne novine – pratili izbornu kampanju. Analize rezultata monitoringa televizijskoga programa napravio je Branimir Krištofić, analize rezultata monitoringa radijskoga programa napravila je dr.sc. Ankica Marinović Bobinac, a autor monitoringa dnevnih novina u predizbornoj kampanji je Alija Hodžić.

Mjerila se učestalost pojavljivanja pojedinih aktera političkoga djelovanja, prisutnost govora mržnje i političke nekorektnosti, te negativno i pozitivno označavanje stranaka i koalicija. Primjenom iste metodologije, kao i u svim ranijim istraživanjima HHO-a, omogućena je usporedba ponašanja medija u nekoliko izbornih kampanja i time prosudba o napretku demokracije i ljudskih prava u Hrvatskoj. Knjiga je izdana u dvojezičnom izdanju: na hrvatskom i na engleskom jeziku.

Povelja grada Rijeke o suradnji s nevladinim organizacijama

Potkraj studenoga 2004. grad Rijeka usvojio je Povelju o suradnji s nevladinim organizacijama, dokument koji regulira suradnju grada Rijeke s lokalnim organizacijama civilnoga društva.

Dokument sadržava mjere koje će grad poduzeti u suradnji s NVU, uključujući prije svega transparentan sustav financiranja projekata nevladinih udruga. Jedna od najvažnijih mjera je osnivanje Koordinacijskoga odbora kojeg će činiti predstavnici NVU (koje predlože NVU) i predstavnici grada Rijeke. Koordinacijski odbor će donijeti standarde, postupke i kriterije za odobravanje financijskih potpora projektima nevladinih udruga. Grad Rijeka je prvi među većim gradovima u Republici Hrvatskoj koji je donio ovakav jedan dokument koji regulira suradnju s nevladinim udrugama. Prema ovome modelu i Vukovarska županija izrađuje svoju županijsku povelju o suradnji s NVU. Očekuje se da će i drugi gradovi i županije slijediti primjer grada Rijeke.

Makrobiotičke slastice na blagdanskome jelovniku

Piše: Zlata Nanić, Udruga "Živa Zemlja", Zagreb

U posebnim prigodama kao što su, između ostaloga, i blagdani, obično se pretrpavamo mesnim i šećernim jelima, što izuzetno opterećuje naš organizam.

Evo prilike da predstojeće božićne i novogodišnje blagdane provedemo uz ukusna, ali za organizam «lakša» i zdravija jela. Predlažemo da vaš blagdanski jelovnik obogatite novim, makrobiotičkim slasticama u kojima je šećer zamijenjen prirodnim sladilima, bijelo integralnim brašnom, a sve nadopunjeno biranim prirodnim aromama i sastojcima.

TORTA S KREMOM OD LJEŠNJAKA

2 šalice integralnog kukuruznog brašna,
1 šalica zobnih pahuljica,
1 šalica brašna 850,
0,5 šalice ulja,

2 šalice mlijeka (rižinog ili zobenog),
1 šalica jabučnog sirupa,
malo soli,
malo vanilije,
1,5 prašak za pecivo (Weinstein ili obični),
10 kapi Stevije.

U obliku za tortu ispeći biskvit od kukuruznog brašna i ostaviti da se ohladi. Ohlađeno razrezati po debljini i svaku polovicu natopiti jabučnim sirupom. Donju polovicu premazati kremom od lješnjaka.

Sastojci za kremu:

2 šalice sojinog ili rižinog mlijeka,
1 žlica agara, (prirodna želatina),
1 šalica zobenih pahuljica,
2 šalice mljevenih lješnjaka,
2 žlice lješnjakovog maslaca,
1 šalica jabučnog sirupa ili neki drugi zaslađivač,
200 g tofua,
malo vanilije,
prstohvat soli,
1 žlica Carobele ili malo rogačevog praha (ako želimo tamniju boju)

Zobene pahuljice skuhati u mlijeku s agarom i ostalim sastojcima (osim lješnjaka). Usitnjeni tofu dodati na kraju i prokuhati još 5 minuta. Malo ohladiti i izmiksati, te na kraju dodati lješnjake i premazati biskvit. Poklopiti gornju polovicu biskvita i lagano pritisnuti. Očaklinu napraviti od "čokolade" sa suhim voćem i kad je ohlađeno ukrasiti cijelim lješnjacima. "Čokolada" od grožđica, suhih marelica i rogača

1 šalica grožđica,
1 šalica suhih marelica,
3 žlice agara,
1 šalica jabučnog soka,
1 šalica rogačevog praha,
0,5 šalice lješnjakovog maslaca,
malo soli

Suho voće skuhati uz dodatak agara i malo ohladiti, te dobro izmiksati. Vratiti u posudu i ponovno zakuhati, te dodati prah od rogača ili carobelu, te lješnjakov maslac i malo prokuhati.

BISKUPSKI KRUH

1 šalica cjelovitog brašna

2 šalice pšeničnih klica

1 šalica brašna 850

2 praška za pecivo

1 šalica kokosa

1 šalica groždica namočenih s prstohvatom soli

1 šalica naribanih (neprskanih) jabuka s kožicom

1 šalica sjeckanog raznog suhog voća (šljive, smokve, marelice, kruške)

pola šalice jabučnog sirupa (ili neki drugi zaslađivač)

pola šalice ulja

korica od limuna

mlijeko ili voda po potrebi.

Pomiješati sve suhe sastojke, posebno sve vlažne sastojke i onda spojiti. Smjesa treba biti gusta, ali da se može izliti u nauljeni i pobrašnjeni oblik za kuglof. U nedostatku takvog oblika možemo kolač ispeći u običnoj ili rebrastoj duguljastoj tepsiji. Peče se na 180 °C oko 35 minuta. Pečeni kolač okrenemo i premažemo sladom ili «čokoladom» od rogača.